

Steffen Brekka Brandshaug

Skeive menn, Maskulinitet og Kjønn

En studie av Skeive menns Kjønnnsforståelse,
Maskulinitet og Mobbing

Masteroppgave i Masteroppgave i likestilling og mangfold
Veileder: Agnes Bolsø og Merete Lie
Trondheim, juni 2016

Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet

Jeg er ikke trans, men jeg har det uttrykket jeg har, og hvis andre ser meg som en kvinne eller en mann, så skal de få lov til å se det, det er mer viktig for meg å vite at folk *ser* meg på en eller annen måte.

- Sitat fra Kim -

Resymé

Denne masteroppgaven er en kvalitativ studie hvor det empiriske materialet består av 6 intervjuer med unge skeive menn. Temaet for denne oppgaven er skeive menn, kjønnsforståelse og maskulinitet. Etter den empiriske innsamlingen har også mobbing blitt et sentralt tema. Hensikten med studien er å få innblikk i hva maskulinitet har å si for skeive menn og deres kjønnsforståelse og problemstillingen lyder som følger: *Hva har maskulinitet å si for skeive menns identitet?*

Forståelsene som kommer frem i denne oppgaven blir tolket i lys av maskulinitetsteori fra Raewyn Connell og Claes Ekenstam. Ekenstams begreper om manlighet og umanlighet bruker jeg aktivt i analysen. Gjennom Skeiv teori fra Judith Butler har jeg brukt heteronormativitet til å analysere det empiriske materialet.

Jeg har delt inn analysen i to kapitler. I det første analysekapittelet diskuterer jeg kjønnsforståelsen informantene snakker frem. Når informantene snakker om kjønn bruker de en bestemt måte å snakke om kjønn på, noe jeg kaller «Kjønnsdualisme». Alle informantene benytter seg av denne dualiteten når de snakker om kjønn generelt, men bare to av informantene benytter seg av denne i det de omtaler eget kjønn. Dette er fordi kjønnsdualismen er nært knyttet til en heteronormativ oppfattelse av kjønn og således er en stor del av språket vårt. De andre informantene snakker frem kjønn som en prosess, og bruker dermed en annen dimensjon til å forklare kjønn og noen av dem velger blant annet sine klær uavhengig jente og gutte kategorien.

Men dette skjer ikke uten at deres kjønnsuttrykk sanksjoneres, og dermed leder det over til mobbing som et sentralt tema i det andre analysekapittelet. Måten informantene blir mobbet på kan ses på som *kjønnsbegrensende* noe jeg diskuterer det andre analysekapittelet.

I det andre analyse kapittelet er det temaet mobbing som blir diskutert. Jeg har analysert etter tre grep. Det første delen av analysen diskuterer jeg hva som trigger mobbingen. Videre analyserer jeg hvilke strategier de benytter for å håndtere mobbingen de blir utsatt for. Til slutt i dette kapittelet diskuterer jeg hvordan skolen, foreldrene og kirken håndterer mobbingen.

Det politiske anliggende til oppgaven kommer tydelig frem i det siste kapittelet. Der foreslår jeg hvordan vi som samfunn kan unngå slik mobbing og fremme kjønnsmangfold.

Abstract

This is a qualitative study where the empirical material consists of six interviews with young gay men. The topics of this thesis are gay men, the understanding of gender, and masculinity. As a result of the empirical research done, bullying has also become a central theme. The purpose of this study is to get an insight in what masculinity means to gay men and their understanding of gender, and the research questions reads: *To what extent does masculinity influence gay men's identity?*

The understandings that this thesis reveals, will be interpreted in the light of Raewyn Connell and Claes Ekenstams theories of masculinity, as well as Judith Butler's Queer Theory.

I have divided the analysis into two chapters. In the first chapter, I discuss the understandings of gender that the informants talk about in their interviews. When the informants talk about gender, they use a specific way to talk about genders, which I call Gender Dualism. All the informants makes use of this dualism when they talk about gender in general, but only two of them use it when they talk about their own gender. This is because the gender dualism is closely tied with a heteronormative perception of gender, and thus becomes a big part of our language. The other informants talk about gender as a process, and therefore uses a different origin to explain gender, and some of these choose clothes regardless of labels like girls and boys' clothes. This, however, does not happen without their gender expressions are being sanctioned, and because of this, bullying is a central theme in the second analysis chapter. The ways the informants are being bullied can be seen as restricting gender expressions, which is something I discuss in the second analysis chapter.

As mentioned, the second analysis chapter will discuss the theme bullying. The analysis is done in three steps. In the first part of the analysis is discuss the factors that triggers the bullying. Further, I analyse which strategies the informants use to handle the bullying they are being exposed to. Lastly in this chapter, I discuss how the school, parents and the church handles the bullying. The political message of this thesis becomes clear in the last chapter, where I suggest how we as a society can avoid this kind of bullying and encourage gender diversity.

Forord

Endelig ferdig!

Det er med vedmodighet at jeg leverer inn denne oppgaven. Tiden med den har vært fantastisk men også mitt livs største utfordring. Takket være den har jeg fått en unik innsikt i kjønn og kjønnsforståelser.

Reisen hit har vært lang, utmattende og til tider svært fortvilende. Jeg kom rett fra en bachelorutdanning i vernepleie som er svært praktisk og erfaringsrettet til en tungt akademisk og teoriepreget utdanning. Det var vanskelig å forstå de teoretiske perspektivene i starten, men jeg har fått god veiledning gjennom hele studiet og det hjalp. Gjennom de utrolig interessante historiene og teoriene fra studiet i likestilling og mangfold har jeg fått vekket lysten til å lære gang på gang.

Når jeg startet på masterstudiet i likestilling og mangfold har jeg knapt hørt om Simone de Beauvoir og Gina Krogh men i dag har de blitt store forbilder for meg. Gjennom 2 år ved Institutt for tverrfaglige kjønn og kulturstudier har jeg lært om norsk feministisk historie, kritiske teorier om samfunnet og ikke minst akademiske nytolkninger av Freud og Marx.

Arbeidet med denne masteroppgaven har også gitt meg utrolig mye. Jeg har lært hvordan å analysere frem noe som nesten aldri blir snakket om og forstått hvordan små ord som «akkurat nå» kan bety en total forskjellig forståelse av kjønn. Når jeg startet med intervjuene ble jeg overrasket hvor vonde historier de fortalte om. Informantene snakket så utrolig åpent om såre historier fra barndommen og jeg har fått enorm respekt for de. Historiene deres har gitt meg enormt med inspirasjon, motivasjon og pågangsmot i arbeidet med denne oppgaven. Jeg vil derfor rette en enorm takk til dere, jeg kan ikke skrive navnene deres, men dere vet hvem dere er!

Til slutt vil jeg takke Mamma og Pappa for støtten og stoltheten dere har vist meg. Karoline på lesesalen for de gode teoretiske samtalene og den gode hjelpen jeg har fått til å formulere denne oppgaven. Sist men ikke minst må jeg takke Veilederene mine Agnes Bolsø og Merete Lie for utrolig god veiledning, denne oppgaven hadde ikke vært til uten dere! Dere har motivert meg mer enn dere aner selv. Dere har blitt store forbilder for meg og jeg står i enorm respekt til deres evne til å kritisere uten å demotivere.

Resymé	5
Abstract	7
Forord	9
1.0 Innledning	12
1.1 Introduksjon	12
1.1 Motivasjon	12
1.2 Bakgrunn og relevans	12
1.2 Begrepsavklaring	13
1.3 Problemstilling & Forsknings spørsmål	13
1.5 Metode	14
1.6 Kapittel 4 Kjønnsdualismen og akkurat nå - den nye dimensjonen.	14
1.7 Kapittel 5 Mobbing	14
1.8 Kapittel 6 Avslutning	15
1.9 Tidligere forskning	15
1.10 Kapittel 2	16
2.0 Teori	18
2.1 Introduksjon	18
2.2 Michel Foucault om makt og seksualitet	18
2.3 Skeiv Teori & Heteronormativitet	19
2.4 Maskulinitet	20
2.5 Den hegemoniske maskuliniteten	21
2.6 De medvirkende, underordnet og marginaliserte maskulinitetene	21
2.7 Kritikk av Connells maskuliniteter	22
2.8 Manligheter	23
2.9 Manlighet & Umanlighet	24
2.10 Umanlighet	24
3.0 Metode	26
3.1 Introduksjon	26
3.2 Kvalitativ fremgangsmåte	26
3.3 Hvilke informanter vil jeg ha?	26
3.4 Rekrutteringen	27
3.5 Steder	28
3.6 Avgrensing	28
3.7 Roller og verv	28
3.8 Intervjuguide	28

3.9	Situasjonen og diskusjon av feilkilder	29
3.10	Etisk refleksjon - når intervju blir terapi	30
3.11	Vonde opplevelser	30
3.12	Anonymisering	31
3.13	Analyse kategorier og sortering	31
3.13	Fenomenologi og Hermeneutikk	32
4.0	Kjønnsdualismen & Akkurat nå - den nye dimensjonen	33
4.1	introduksjon	33
4.2	Kjønnsdualismen	33
4.3	Akkurat nå - den nye dimensjonen	36
4.4	Oppsummering	41
5.0	Mobbing	42
5.1	Introduksjon	42
5.2	Triggerpunkter	43
5.3	Strategier for overlevelse	46
5.4	Omgivelsenes håndtering av mobbingen	49
6.0	Avslutningskapittel	55
6.1	introduksjon	55
6.2	Oppsummering	55
6.2	Debatten om mobbing	56
6.3	Se mangfold som en ressurs	56
6.4	Hva gjør vi nå?	57
	Bibliografi	59
	Vedlegg 1 Intervjuguide	62
	Vedlegg 2 Samtykkeskjema	64
	Forespørsel om deltakelse i forskningsprosjektet	64

1.0 Innledning

1.1 Introduksjon

I dette kapittelet vil jeg starte med å redegjøre for min motivasjon bak masteroppgaven. Jeg forteller hvilken samfunnsmessig relevans oppgaven har før jeg kort redegjør for ulike begreper som brukes i denne oppgaven. Endringen av problemstillingen blir diskutert før jeg går gjennom disposisjonen til masteroppgaven. Den siste delen handler om tidligere masteroppgaver. Der redegjør jeg kort for noen oppgaver jeg har blitt inspirert av.

1.1 Motivasjon

Etter å ha fullført en bachelorgrad i vernepleie innså jeg at jeg ønsket å studere mer og valget falt på Likestilling og mangfold. Selve ideen om denne oppgaven har vært en drivkraft gjennom masterstudiet. En av grunnene til at jeg ønsket å studere nettopp dette og fordype meg i en slik type tematikk, var blant annet min egen erfaring fra Skeiv Ungdom og Helseutvalget, som begge er organisasjoner for LHBT¹-befolkningen. Egne erfaringer med et skeivt miljø var også en motivasjon for masteroppgaven. Min erfaring er at mange skeive sliter med åpenhet rundt sin skeivhet og har en skam rundt sin seksualitet. Jeg forstod ikke helt hva de skammet seg over og merket at skammen ofte førte til at de fordømte eller så ned på andre skeive som var mer feminine. Mennene jeg refererer til her understreket også sin egen maskulinitet og sitt nære forhold til maskulinitetsidealene. Samtidig tok de avstand fra femininitet. Dette ble jeg nysgjerrig på og opplever at maskulinitet blant skeive menn blir forstått og praktisert svært forskjellig fra person til person. Jeg kommer i denne oppgaven til å studere hva maskulinitet har å si for skeive menn.

1.2 Bakgrunn og relevans

Skeive menn blir ofte sett på som lite maskulin. I en artikkel skriver Kristin Bue om intervjuer hun har gjort med skeive menn som studerer sykepleie, og hun forteller at mannlige sykepleiere tradisjonelt har blitt sett på som «myke» menn og at disse mennene har en annen type maskulinitet enn det som er «vanlig» (Bue, 2016). I en kronikk om homfobien i tippeligaen i Norge, forklarer sosiologen Arve Hjelseth fotballens mangel på åpne homofile med fotballens tradisjon for idealer om maskulinitet fra lavere samfunnslag (Hjelseth, 2015). Grunnen til at det er så få skeive i fotballen mener han, er at de enten frykter konsekvenser av å komme ut eller at de har forlatt fotballen tidlig i ungdommen. Disse artiklene indikerer om et trøblete forhold mellom skeive menn og maskulinitet. De forteller om at maskulinitet ofte blir sett på som uforenelig med å være skeiv, men hva betyr dette? Hva består egentlig dette

---

¹ Lesbisk Homofil, Bifil, Trans og Intersex

trøblete forholdet av? Det er nettopp dette forholdet jeg vil studere videre gjennom denne masteroppgaven.

1.2 Begrepsavklaring

I denne oppgaven kommer jeg til å bruke begrepet «skeive menn» for å omtale menn som ikke er heterofile. Noen ganger henviser jeg til annen litteratur og som bruker begrepet homofile eller homoseksuelle, og også da benytter jeg begrepet «skeiv». Hensikten med det omtales i kapittel 3. Jeg kommer også til å bruke begrepet «identitet», og med dette mener jeg selvbildet, selvforståelsen eller selvidentifiseringen altså noe de knytter til deres personlighet. Dette begrepet blir ikke videre drøftet i oppgaven. «Kjønnsidentitet» og «kjønnsuttrykk» brukes for å benevne forståelsen mine informanter har av sin seg selv som en kjønn person.

1.3 Problemstilling & Forsknings spørsmål

Selv om jeg var klar på at jeg ville studere maskulinitet blant skeive menn tidlig i studiet, var det ikke like lett å skulle formulere en problemstilling. Det er fordi jeg ville at den skulle dekke så mange temaer som mulig. Den første problemstillingen lagde jeg høsten 2014 og den lød:

Hvordan er heteronormativiteten vevd inn i skeive menns konstruksjon av sine maskuliniteter og hva har dette å si for skeive menns selvbilde?

Denne problemstillingen fikk jeg tilbakemelding på at var teoridrevet, determinerende og vanskelig å forske på. Derfor var jeg nødt til å åpne den opp. Gjennom idemyldring med veilederne mine våren 2015 kom vi frem til flere problemstillinger som kunne passe, og på bakgrunn av temaene jeg ville skrive om; skeive menn, maskulinitet og identitet, ble den til slutt som følger:

Hva har maskulinitet å si for skeive menns identitet?

Denne problemstillingen er ganske åpen og det har i løpet av prosessen ikke vært behov for å endre problemstillingen. Gjennom arbeidet med analysen utviklet jeg mer konkrete forskningsspørsmål som jeg brukte på intervjuene som var mitt empiriske materiale. Det første forskningsspørsmålet ble som følger:

På hvilke måter fremstiller informantene seg som menn og som homoseksuelle?

I intervjuene spurte jeg informantene mine om det var viktig for dem at de fremstod som menn, og jeg hadde også spørsmål knyttet til femininitet. I det første analysekapittelet ser jeg på jeg mine informaners kjønnsforståelse. Videre analyserer deres forhold til begrepene maskulinitet og femininitet, både nå og gjennom barndommen. Jeg intervjuet informantene om barndommen, skolen og

lekingen under oppveksten. Teamet mobbing kom frem under intervjuene og derfor lagde jeg et forskningsspørsmål som omhandler det:

Hvilken rolle spiller kjønn og seksualitet i mobbingen informantene opplevde?

1.5 Metode

I kapittel 3 redegjør jeg for den metodiske fremgangsmåten til masteroppgaven. Jeg redegjør for hvorfor akkurat intervju passer til denne masteroppgaven. Videre forteller jeg hvilke informanter jeg ville ha og hvordan disse utvalgskriteriene har endret seg. Deretter går jeg inn på hvordan jeg rekrutterte informantene mine. Dette har vært en prosess som har endret seg og at dette også har hatt betydning for prosjektet. Jeg diskuterer eventuelle feilkilder hvor jeg tar for meg hvilke utfordringer jeg støtte på da jeg samlet inn det empiriske materialet. Under etiske refleksjoner diskuterer jeg hvordan jeg håndterte de sårbare historier som mine informanter forteller om. Jeg kort rede for hvordan jeg har ivaretatt personopplysningsloven gjennom å bruke samtykkeskjema, bruke fiktive personnavn og stedsnavn. Jeg redegjør for sorteringen av sitatene og går inn på hvordan prosessen i analysen gikk. I avslutningen av kapittel 3 gjør jeg kort rede for hermeneutikk og fenomenologi. Denne måten å tilnærmet meg det empiriske materialet har jeg brukt blant annet fordi jeg synes den har hjulpet meg i analysearbeidet. I tillegg er dette en anerkjent tilnærming innen kvalitativ forskning.

1.6 Kapittel 4 Kjønnsdualismen og akkurat nå - den nye dimensjonen.

I dette kapittelet analyserer jeg ulike kjønnsforståelser som informantene har om både seg selv, sin kjønnede væren og hvordan de beskriver seg som kjønn person. Jeg diskuterer i den første delen de informantene som er preget av forståelsen som jeg kaller kjønnsdualismen, og hva det vil si. Jeg analyserer hvordan de snakker om kjønn på og om det er viktig for de å være mann eller ikke. Dette temaet diskuterer jeg også i den neste delen av kapittelet, der diskuterer jeg hva som skiller de to forståelsene og hvordan de andre informantene snakker om kjønn på. Til slutt diskuterer jeg noen av funnene som har kommet frem i analysen.

1.7 Kapittel 5 Mobbing

I kapittel 5 diskuterer jeg triggere, strategier for å håndtere mobbingen og hvordan omgivelsene håndterte det. Gjennom ulike spørsmål analyserer jeg

situasjonen som informantene mine forteller om. Jeg ønsker å forstå dynamikken i mobbingen av informantene. Jeg søker også å forstå hva mine gjør informantene med kjønnsuttrykket sitt. I den siste delen av dette kapittelet analyserer jeg omgivelsenes håndtering av mobbingen. Hva gjorde foreldrene når informantene mine fortalte om mobbingen? Hva gjorde skolen? Jeg avslutter dette kapittelet med å analysere kirkens rolle i mobbingen.

1.8 Kapittel 6 Avslutning

Avlutningskapittelet starter med en oppsummering av de to foregående kapitlene. Deretter reflekterer jeg over hva som kan gjøres videre. Jeg kommer med løsningsforslag til hvordan skolen og foreldrene kan håndtere problemene på en bedre måte. Dette kapittelet er svært viktig for meg, ettersom jeg har et håp om at denne masteroppgaven også skal kunne bidra til en endring i positiv retning for skeive. Jeg kommer med konkrete forslag til hvordan skolen kan håndtere mobbing på en bedre måte. For meg handler ikke denne oppgaven om å bare påpeke hvilke kulturelle problemer og utfordringer vi har i samfunnet, den handler også om å se potensialet i mangfold.

1.9 Tidligere forskning

Ved å lese mastergradsoppgaver innen feltet kjønnsforskning har jeg dannet meg et rimelig bra bilde av tidligere forskning om skeive menn og maskulinitet. Oppgavene handler både om skeivhet og maskulinitet, i tillegg er alle inspirert av det som er kjent som Queer teori. Stine Bøe tar frem et spesielt analytisk grep når hun analyserer. Hun kaller det «rommet» som handler om fire dimensjoner. Dette ble jeg inspirert av og selv om jeg ikke har brukt hennes grep i min oppgave er det verdt å nevne. Det har hjulpet meg å se etter mønster i det empiriske materialet blant annet ved å bruke begrepet dimensjon har jeg forstått noen forskjellige måter informanter omtaler sitt eget kjønn på.

Når det gjelder seksualitetsforståelser har dette vært gjenstand for endring i mange år. Jeg finner Stine Bøes mastergrad fra 2008 til å være svært interessant. Oppgaven hennes handler om hvordan seksualitetsforståelse mellom menn har vært til forskjellige tider og steder i historien (Bøe, 2007). Hensikten ligger i tittelen: *Kjærlighet og begjær mellom menn til ulike tider, til ulike steder : et bidrag til en nyansering av rådende seksualitetsforståelser*. Bøe analyserer historiske fortellinger fra Antikkens Greske bystater og Romerriket, romanen om Nansen og Johansen fra ekspedisjon til Nordpolen og filmen *Brokeback Mountain*. Hun finner at de maskuline idealene har vært ganske forskjellig. Bøe fant for eksempel svært interessante forskjeller mellom de Greske bystatene og Romerriket, de har forskjellig forståelse ovenfor nakenhet og seksualitet. Selv om seksualitet ikke et hovedanliggende for denne oppgaven er fokuset på

maskulinitet og endringen av maskulinitet hjulpet meg å forstå hvordan slike prosesser kan foregår. I tillegg har jeg sett eksempler på hvordan jeg kan bruke skeiv teori i analyser.

En av de første oppgavene jeg leste var fra Universitetet i Oslo i 2007. Sølvi Maria Andersen skrev om seksualmoralen og den seksuelle praksisen til en gruppe homofile menn knyttet til en homomiljø i Oslo (Andersen, 2007). Dette er en sosial antropologisk studie hvor empirien, består av feltnotater og intervjuer som er skrevet ned for hånd. Andersen skriver om hvordan seksualmoralen til mennene er påvirket av maskulinitetsdiskurser, grensesetting og det heteronormative rammeverket. Andersen bruker Queer teori til å forstå hvilke faktorer som påvirker seksualmoralen til informanten sine og finner at også «homomiljøet» har en stor påvirkning på seksualmoralen til informantene sine. Jeg liker hvordan Andersen har brukt Queer Theory fordi hun ikke bare fokuserer på hvordan det heteronormative rammeverket har lagt føringer for seksualmoralen til de skeive mennene. Hun skriver om hvordan de skeives egne påvirkninger har gjort at de endrer sine seksualmoraler og maskulinitetsforståelse.

Normann Anderssen og Kirsti Malterud har på oppdrag fra helsedepartementet laget en rapport som kartlegger levekårene til LHB(T) personer i Norge fra 2011 for å følge opp tidligere forskning slik som NOVA-rapporten til Hegna, Kristiansen og Moseng (1999) om «*Levekår og livskvalitet blandt lesbiske kvinner og homofile menn*». Dette er en del av den nasjonale handlingsplanen for LHBT-personer i Norge. Det sammenlignes med Heterofile gjennom hele rapporten fordi de har gjennomført spørreundersøkelser som omfatter disse også. Istedenfor å henvise til den øvrige befolkningen generelt (statistikk fra SSB). Rapporten tegner et positivt bilde av levekårene til LHB-personer i Norge i dag, men inneholder en del interessante statistikker om blandt annet åpenheten til Bifile personer som på arbeidsplassen fordi størstedelen av bifile ikke forteller om sin seksuelle orientering (Anderssen & Malterud, 2013, p. 6) Flere funn som er interessante er blandt annet at nettverket til LH-personer generelt er godt utviklet og en stor andel har venner som de setter nærere enn familien (Anderssen & Malterud, 2013, p. 23). Samtidig forteller Andersen og Malterud om en høyere andel av mobbing blant skeive, temaet mobbing er noe jeg kommer til å diskutere i kapittel 5, men dette er noe av bakgrunnen får såpass stor plass i denne oppgaven.

1.10 Kapittel 2

Det er ikke bare levekårsundersøkelsen som er tidligere forskning, men også det som kommer i kapittel 2. Her vil jeg starte med å redegjøre for Michel Foucault, har forskning om makt og seksualitet hvor blant annet forklarer oss at vi har en

bestemt måte å snakke om seksualitet på. Gjennom redegjørelsen om skeiv teori redegjør jeg for heteronormativitet og teorien til Judith Butler. Jeg tar opp kritikken av heteronormativiteten og performativitet.

Når det kommer til avsnittet om maskulinitet er dette omfattende. Jeg har valgt å kort gjøre rede for mannsforskeren Raewyn Connells ulike maskuliniteter selv om jeg selv ikke bruker det i analysen fordi arbeidet hun har gjort er enormt viktig. Connell bruker begrepene Hegemonisk, Medvirkende og Marginalisert Maskulinitet for å avsløre maktrelasjonene mellom menn, hun forteller dette handler om den patriarkalske dividend og sier at vi må studere relasjonene mellom disse. Selv om jeg ikke bruker begrepene til Connell i analysen så støtter den neste teoretikeren Claes Ekenstam seg på Connells arbeider. Ekenstams går enda mer i dyben på relasjonen mellom menn bruker begrepene manlighet og umanlighet. Ekenstam forteller oss om Jørgen Lorentzen sitt begrep om positiv og negativ avmaskulinisering og dette gjør jeg rede for i slutten av kapittel 2.

2.0 Teori

2.1 Introduksjon

Mine informanter forteller om sin tid på skolen og det er historier om sårbarhet. Særlig er de sårbare når det gjelder måten de er gutter på, og 'maskulinitet' blir derfor et sentralt begrep i analysen. I dette kapittelet skal jeg gjøre rede for ulike forståelser av maskulinitet og normering av maskulinitet, samt argumentere for de begreper jeg selv velger å bruke i analysen. Det teoretiske grunnlaget er både sosiologisk orientert mannsforskning og den mer filosofiske og fleksible skeive teorien. Måten jeg har samlet inn litteraturen i oppgaven har variert. Noe litteratur de har jeg funnet via søk på på oria.no hvor jeg søkte med ordene «skeiv», «maskulinitet», «mandighet» og «homofil», mens litteraturen om ulike rapporter har jeg visst om fra før av. Jeg har også brukt mediesøkemotoren Revider Research for å få tak i tids,- og samfunnsaktuelle artikler. Andre kilder derimot har jeg fått tips om fra veilederne mine.

Det som forstås som 'uriktige' måter å være gutt på, sanksjoneres i mine informanters omgivelser. Jeg behøver derfor også begreper for å skrive om former for sosial og kulturell makt mine informanter utsettes for fra skoleledelse, kirken, medelever og foreldre. Her vender jeg meg til Michel Foucault og hans forståelse av relasjonell og kulturell makt.

2.2 Michel Foucault om makt og seksualitet

Den franske filosofen og poststrukturalisten Michel Foucault har utviklet en teori om hvordan seksualitet er formet historisk, sosialt og kulturelt. Gjennom historiske analyser har han arbeidet med seksualitetens historie. Foucaults teori går ut at på de historiske, sosiale og ikke minst, kulturelle feltene har formet seksualitet (Schaanning, 2000, p. 99). Gjennom bøkene om seksualitetens historie forteller Foucault hvordan identiteten homoseksuelle ikke oppstod før slutten av 1800-tallet. Ifølge Foucault er seksualitet uløselig knyttet til makt. I form av et nettverk med maktrelasjoner som stadig endrer form og tilknytninger (Schaanning, 2000, p. 103). Han avviser antakelsen om det han kaller for den «repressive hypotesen» der kjønn og seksualitet har blitt undertrykket siden 1600-tallet. Foucault forteller derimot at kjønn og seksualitet siden 1600-tallet har blitt diskutert med større åpenhet og rikere språk, men at vi samtidig i vesten har utviklet en helt spesiell måte, eller diskurs å snakke om kjønn og seksualitet på. Denne særegne måten å snakke om kjønn og seksualitet på omtaler han som en seksualitetsdiskurs, «Scientia Sexualis». Det betyr at seksualitet er en sannhet som skal oppdages gjennom vitenskapens metoder. Dette henger ifølge Foucault sammen med at siden middelalderen har vesten hatt tradisjon for bekjenne våre synder, tanker, forbrytelser og lyster (Schaanning, 2000, p. 107). Selv om

Foucault forteller oss at vi snakker om seksualitet (med *Scientia Sexualis*) forteller han oss også at heteroseksualitet blir sett på som den rene og riktige seksualiteten, mens homoseksualitet er noe som er sykt og avvikende. Dette er kategorier som skaper skiller mellom to ulike identiteter.

2.3 Skeiv Teori & Heteronormativitet

Det som skiller Skeiv teori fra tradisjonell homo- og lesbeforskning er at den ikke tar utgangspunkt i homoseksualitet som fastlagte identiteter, men søker heller å destabilisere og redefinere hele identitetsbegrepet slik at identitet kan analyseres som noe mangfoldig og skiftende (Ellen. Mortensen & Kari. Jegerstedt, 2008, p. 289). På denne måten går Skeiv teori i fotsporene til feministisk vitenskapsteori med kritikk av det som blir tatt for gitt.

Ett sentralt poeng i Queer teori er kritikk av det heteroseksuelle regimet, det vil si antakelsen om heteroseksualitet som den eneste naturlige og riktige normen, og homoseksualitet som noe avvikende og unormalt (Mortensen & Jegerstedt, 2008, p. 289)

En stor teoretiker innen skeiv teori er Judith Butler. Selv plasserer hun seg i dialog mellom feminisme og skeiv teori, noe som ikke er så veldig rart ettersom hun med sin teori ønsker å bryte ned forståelsen om at identiteter er faste og statiske og at identiteter dermed kan plasseres innenfor en bestemt kategori (Jegerstedt, 2008, p. 74). Butler forteller at kroppen vår alltid er formet av diskursive praksiser. Ett av eksempelene på de er normene er tvungen heteroseksualitet, det vil si at samfunnet setter opp heteroseksualiteten som den eneste rette og naturlige normen. Butler mener at forestillingen om biologisk kjønn opprettholder kravet om den heteroseksuelle normen (Jegerstedt, 2008, p. 76). I boken *Bodies That Matter* stiller Butler spørsmålet om hvordan matrialiseringen av de regulerende heteroseksuelle normene blir gjort, og peker på at dette er anliggende for videre studier (Butler, 2011, p. 25). Dette betyr at vi blir svært begrenset i vår forståelse av kjønn og seksualitet. Vi er altså alle et produkt av normer som former kroppene våre, og forståelsen om det biologiske kjønn fører til en ide om at kjønn er en iboende egenskap som ikke er underlagt endring. Butler mener derimot at kjønn er mer komplisert enn dette. Butler mener vi må starte å tenke «Kjønn som performativ kategori» (ibid) for å bryte ned den heteronormative ideologien. Det innebærer at kjønn blir forstått som noe som vi *gjør*, *det vil si kjønn som et «gjøren»* istedenfor noe vi *er*. Ifølge Butler er kjønn noe som repeteres og som dermed også produseres gjennom hva vi utøver, hun kaller det performativitet - kjønn blir til gjennom handlinger, og hvordan vi snakker om det.

En vanlig oppfatning av fenomenet «Drag» er at menn etterligner kvinner, eller omvendt (Dragqueens og Dragkings), de skjuler sitt indre for å vise et ytre, men hva er egentlig det indre og hva er de ytre? Et ordtak fra en kjent dragqueen «We are all born naked and the rest is drag» gir inntrykk at alt kjønnuttrykk er sosialt konstruert og vi blir født kjønnsløse. Dette er ikke helt det samme som Butler

mener. Den biologiske forutsetningen som kroppen innebærer har veldig mye å si for utviklingen av vår kjønnsidentitet. Det Butler er svært imot er en essensialistisk forståelse av kjønn, det vil si en forståelse om at vi har et indre som er essensiell feminint eller maskulint. Den Skeive teorien er sosialkonstruktivistisk i slik måte, altså må vi ikke skylde på de biologiske forutsetningene når det gjelder oppfatningen av sosiale og kulturelle fenomener som kjønn er. Dette kan det gi inntrykk av at Butlers teori sier at alle fritt kan velge sitt kjønn noe som ifølge Jegerstedt (2008:78) er en feiltolkning av Butlers tekster. Det som menes er at vi selv kan repetere kjønnsdiskursene på andre måter enn det som forventes av oss, og dermed gjøre et alternativ til hvordan det alltid allerede gjøres.

Drag spiller på forståelsen om et essensialistisk kjønn, ved at man produserer noe veldig feminint samtidig som man inni seg er maskulin og dermed konstant. Butler forteller at Drag ikke skaper noen revolusjon, men at det bidrar til å «tenke på kjønn i andre termer» (Jegerstedt, 2008, p. 78). Dermed er det kanskje det første steget på veien til å endre synet på heteronormativiteten.

2.4 Maskulinitet

Dette er et viktig tema i min oppgave og jeg vil derfor redegjøre for teoriene til Raewyn Connell og Claes Ekenstam. Først vil jeg redegjøre for teorien til Connell.

Connells teori redegjør for hvorfor menn gjennom patriarkatet har mer kulturell og økonomisk makt enn kvinner og kaller dette kjønnsordenen. Det er de sosiale praksisene som former kjønnsordenen og hun forteller at dette stammer fra den patriarkalske samfunnsstrukturen vi har hatt i vesten. Connell insisterer på at maskulinitet er en kulturell konstruksjon og at den vestlige konstruksjonen av maskulinitet ikke er den universell rolle som gjelder for alle menn (Langeland, 2008, p. 292). Jeg diskuterer i kapittel 5 temaet mobbing og der kommer jeg inn på jeg skolens rolle i kjønnsordenen.

Hva er egentlig maskulinitet? Dette spørsmålet er bakgrunnen til Connells arbeid, noe hun skrev om allerede i 1987, *Toward a new society* hvor Connell sammen med Tim Carrigan og John Lee kritiserer den daværende mannsforskningen for å ikke ha gode nok begreper. Mannsforskningen hadde i for stor grad har vært fokusert på kjønnsrolleteori, noe som ikke avslørte maktreasjoner (Langeland, 2008, p. 293).

Connells teori går ut på at maskulinitet er en type posisjon, en relasjonell posisjon og at makten er definert ut ifra de andre posisjonene den er knyttet til. Maskulinitet er alltid knyttet til femininitet og til relasjonene mellom *ulike* maskulinitetsposisjoner. Dette er ikke identiteter, men ulike posisjoner som reflekterer den patriarkalske maktstrukturen fra samfunn i vesten. Disse er hierarkisk posisjonert i forhold til hverandre.

2.5 Den hegemoniske maskuliniteten

Teorien går ut på at den Hegemoniske maskuliniteten er den posisjonen med mest makt. Men maktbegrepet til Connell skiller seg noe fra Foucault når hun definerer makten til å være sosial og symbolsk makt. Den hegemoniske maskuliniteten blir også definert av at det ikke er avvikende. Den som passer best inn i denne posisjonen er den hvite heteroseksuelle mannen. Samtidig blir jo posisjonen blant annet konstituert av noe den ikke er, makten kommer også gjennom den *medvirkende maskulinitet* og avstanden til den *underordnet maskulinitet*. Den øverste posisjonen er det ikke så mange som vil passe inn i, da det er den øverst idealiserte posisjonen som noen kan ha i ett gitt samfunn. Mediene er i stor grad med på å konstruere denne maskuliniteten, og det er statistisk sett ganske få som kan kroppsliggjøre den, selv om mange vil oppnå privilegier ved å prøve (Langeland, 2008, p. 293).

2.6 De medvirkende, underordnet og marginaliserte maskulinitetene

I makthierarkiet til Connell er det flere former for maskuliniteter. Connell er også opptatt av heteronormativitet, hun kaller det dominerende heteronormativitet og tilskriver samtidig homoseksuelle til posisjonen som *underordnet maskulinitet*, denne defineres i kontrast til den kulturelle normen og fører blant annet til undertrykking på både mikro og makronivå (Langeland, 2008, p. 294). Posisjonen kommer som følge av at patriarkatet ser på homoseksualitet som fravær av maskulinitet, eller tilstedeværelse av femininitet (Connell, 2005, p. 143). På denne måten operer Connell med en dualistisk forståelse av kjønn. I tillegg skaper hun et (kunstig) skille mellom heteroseksuelle og homoseksuelle som en iboende egenskap og reflekterer lite rundt definisjonen av homoseksualitet. Homoseksuelle er ikke de eneste som passer inn i den underordnede maskuline posisjonen, det som er felles for denne posisjonen er undertrykkelsen og fraværet fra legitimitet. Uansett er posisjonen koblet til femininitet og dermed umuliggjør dette maskulinitet (siden de er motsetninger) (Connell, 2005, p. 79).

Medvirkende maskulinitet er posisjonen som flest menn innehar, Connell hevder at posisjonen ikke har den samme statusen som den hegemoniske maskuliniteten, men nyter godt av privilegiene på grunn av den «patriarkalske dividend». Den patriarkalske dividend betyr privilegiene menn nyter på grunn av de generelle overtaket menn har over kvinner. Selv om menn nødvendigvis ikke utøver vold mot kvinner nyter posisjonen deres privilegier som følge av dette (Connell, 2005, p. 80). Posisjonen til *marginalisert maskulinitet* handler om samspillet mellom andre strukturer slik som klasse og rase. Connell påpeker at når det gjelder spesielt klasse så er posisjoner dynamiske og det finnes ikke noen faste posisjoner som middelklasse. I tillegg innrømmer han at marginaliseringsbegrepet ikke er ideelt, men går ikke vekk fra hensikten til

begrepet som er å forklare at strukturer som rase og klasse også spiller en rolle i makten til marginaliserte maskulinitet. Connell eksemplifiserer posisjonen ved å fortelle om svarte idrettsmenn som er et symbol på maskulin tøffhet, men at denne posisjonen ikke medfører samme status som den hegemoniske maskuliniteten fordi de mangler sosial autoritet (Connell, 2005, p. 81).

2.7 Kritikk av Connells maskuliniteter

Som tidligere nevnt bruker Connell en forståelse av kjønn som er dualistisk og motsetningsfylt, på mange måter vil jeg ofte stille spørsmålet om hva med de som ikke passer inn som menn eller kvinner? På bakgrunn av det empiriske materialet har jeg valgt å bruke *kjønnsdualisme* fordi det er nettopp det som passer best. Jeg kunne valgt å kalle kjønnsforståelsen for en binær kjønnsforståelse, men informantene mine tar i bruk motsetningsforhold mellom kvinner og menn når de snakker om det og derfor blir binær for lite dekkende. Denne dualistiske kjønnsforståelsen er noe som ikke passer med den skeive teorien, der blir jo kjønn sett på som ett gjøren og ikke ett væren. Dermed kan også kvinner gjøre maskulinitet, hvordan kan vi analysere maskulinitet da? Connell forteller i artikkelen «*Hegemonic Masculinity. Rethinking the concept*» fra 2005 at kvinner fra middelklassen også kan innta hegemoniske maskuline posisjoner i karrieren sin, men går ikke videre inn på hvordan dette kan analyseres eller om teorien hennes faktisk er med på å reproducere dominansen menn har over kvinner (Connell & Messerschmidt, 2005, p. 847).

Det er det største problemet jeg har med teorien til Connell, hun forteller om tidligere kjønnsrolleteori som utilstrekkelig og er kritisk til det fordi det også reproducerer de samme kjønnsforskjellene som forskningen har vært opptatt av å studere. Selv om maskulinitene til Connell ikke er designet for å reproducere de samme forskjellene er jeg veldig usikker på om det kan brukes til å bygge ned de patriarkalske strukturene i samfunnet. Jeg tenker på relasjonene mellom maskulinitet - menn og femininitet - kvinner og at disse er i bakgrunnen hele tiden når vi studerer et fenomen. Det at vi kan beskrive fenomener ved hjelp av begrepet som også forteller om makt gir oss en større nøyaktighet innen forskning, men å avsløre maktrelasjoner er ikke det samme som å bygge de ned, for å gjøre det må vi jo tilby et alternativ. Claes Ekenstam er en del av den nordiske mansforskningen og hans utgangspunkt er noe annerledes enn posisjonene til Connell. Teorien hans går nemlig ut på å kartlegge prosessene mellom ulike grupper som formulerer mandighet og umandighet.

2.8 Manligheter

De begrepene jeg diskuterer i analysen er Claes Ekenstam sine begreper *mannlig* og *umannlig*. Han støtter seg på deler av Mosse sin teori som handler om *den stereotypiske maskulinitet og mottypen*. Mosse sin teori legger vekt på legevitenenskapens fremvekst og at den *stereotypiske maskulinitet* er en sunn, ren, estetisk og frisk kropp. Han er opptatt av at skillet mellom det normale og abnorme innen seksualmoralen som startet på 1700-tallet og trekker inn hvordan den *maskuline stereotypen* har utviklet seg sammen med nasjonalstatene i Europa. Gjennom skillet mellom det abnorme og normale ble homoseksuelle moralsk fordømt. Dermed vokste det frem en abnormalitetsforståelse av homoseksualitet, og homoseksuelle ble derfor sett på som en trussel mot samfunnet og nasjonalstaten (Koren, 2008, p. 297). Ekenstam baserer også mye av teorien sin på arbeidene til Michael Kimmel og James Rotundo, men påpeker at det å lage maskuline idealtyper er lite innovativt i forskningen på menn. En idealtipe er en konstruksjon som fremhever fellestrekk (eller fenomener) mellom ulike personer, den representerer ikke en person, men trekk fra mange personer (Thagaard, 2013, pp. 197, 221). På grunn av at idealtypens karakter ofte er generaliserende og abstrakt, mener Ekenstam at mangfoldet blant det som studeres forsvinner (Ekenstam, 2006, p. 28). Fokuset i forskningen burde dermed endres til å omhandle endringer, forskyvninger, forsterkninger og nedtoninger av de tradisjonelle maskulinitetene (Ekenstam, 2006, p. 30). Her foreslår Ekenstam konkrete forslag til endring av mannsforskningen. Han berømmer Gail Bederman sitt arbeid med «*Manliness & Civilisation. A Cultural History of Gender Race in the United States, 1880-1917*» fordi hun fokuserer på de prosessuelle endringene som har vært for menn. Dette gjør hun gjennom å bruke diskursanalyse for å tolke store kulturelle hendelser rundt århundreskiftet 1800-1900-tallet. Ved å bruke diskursanalyse som metode (dvs ikke idealtipe), fanger hun det komplekse og det som endrer seg i prosessen fra tiden. Samtidig reiser dette nye spørsmål, for hvor representativt er disse «*föreställningskomplex*» som diskuteres hos Bederman og hva er relasjonen mellom den fremstillingen av menn som studeres og praksis? (Ekenstam, 2006, p. 30).

Fordi idealtypene ikke hjelper oss til å studere endringene for manlighet, er Ekenstam kritisk til tidligere forskning, men dette betyr ikke at det ikke har noe verdi. Tvert imot har Connells teori om hegemonisk maskulinitet fått en hegemonisk posisjon innen mannsforskning og teorien beskriver maktrelasjoner og gir oss gode begreper. Mosse sin teori forteller oss om sammenhengen mellom nasjonalstatene i Europa sin fremvekst og naturvitenskapens påvirkning til dannelsen av den stereotypiske maskuliniteten. I tillegg mener Ekenstam at det mangler en diskusjon om relasjonen mellom det som er manlighet og det som ikke er manlighet, eller umanligheten (Ekenstam, 2006, p. 30).

2.9 Manlighet & Umanlighet

Hvorfor er det slik at selv om menn (dokumentert gjennom forskningen) i utgangspunktet har en dominerende posisjon over kvinner, men ikke opplever det slik selv? Dette kan skyldes at det er vanskelig for den privilegerte selv å se sine egne privilegier. Dessuten har de nordiske statene tradisjon for en sterk likestillingsideologi, noe som fører til at kjønnsmessig ubalanse forblir skjult i stor grad (Ekenstam, 2006, p. 31). Poenget til Ekenstam er at de fleste menn opplever en eller annen form for maktesløshet, og trekker her frem Connells hegemoniske maskulinitet som er overordnet alle andre maskuliniteter. Det er få menn som er i den hegemoniske posisjonen til Connell, og dette fører til at de aller fleste menn uansett vil være underordnet en mer privilegert gruppe menn uansett. Derimot er jo menn ifølge Connell overordnet kvinner og dermed blir de aldri helt maktesløse (ibid). Kimmel startet arbeidet sitt med antagelsen om at menn alltid er på søken etter makt og kontroll, men fant etter hvert ut at menn egentlig er redde for å mislykkes. Menn har altså ikke en drift etter å kontrollere eller inneha makt, men å oppfylle visse idealer, og dermed blir manlighet noe som alltid skal presteres og bevises (Ekenstam, 2006, p. 33). Bak frykten for ikke å oppfylle visse idealer ligger trusselen mot å bli umandig. Men hva er egentlig disse idealene? Ifølge Ekenstam er idealene formulert mellom ulike grupper av menn. De formuleres like mye mellom menn som de formuleres i relasjon til kvinner. Derimot defineres *manlighet* ofte som motsetningen til kvinnelighet, eller umanlighet. Dermed blir formuleringen ett avvik innenfor normen og dette er spesifikt innfor en gitt gruppe menn. Ekenstam påpeker Mosse sin mottype som relevant her. Mottypen er de som står utenfor den mannlige sosiale normen, det vil si de som er marginaliserte på grunn av språk, etnisk bakgrunn, livsstil eller religion. Dette innebærer også at de blir assosiert med egenskaper som feighet, uærlighet og mangel på selvkontroll (ibid). Ifølge Mosse er de homoseksuelle også en del av mottypen, fordi det skaper så sterke reaksjoner å bryte heteronormativiteten.

2.10 Umanlighet

Dette begrepet har også mye av det samme innholdet som Jørgen Lorentzens begrep *avmaskulinisering*. Det har to aspekter, det første og *positive* aspektet betyr det at menn distanserer seg fra tradisjonelle (partiarkalske) manligheter for å komme nærmere livet, ved å tilføre noe nytt eller skape noe nytt i manligheten (Ekenstam, 2006, p. 34). Den andre betydningen har et *negativt* aspekt der *avmaskuliniseringen* sees på som avfall eller bortfall fra manlighetskategorien. Dette aspektet diskuterer jeg mer om i analysen under mobbingen. På denne måten kan begrepet både bety en trussel for *manlighet*, men også en mulighet for forandring av *manligheten*.

Det er ikke bare *manlighet* som har blitt sosialt og kulturelt skapt gjennom historien, men også *umanlighet* har blitt skapt på denne måten. Ekenstam trekker frem Jonas Liljenquist som har forsket på *umanlighetsbegrepets* markører fra 1600-tallet. Han fant interessante forskjeller mellom mannsbildet fra sør i Europa og Skandinavia. I kjønnsideologien fra middelhavsområdene var seksuell potens, virilitet og initiativkraft markører som var koblet til mannsbildet. Heteroseksualitet var normen og en markør for manlighet. De samme markørene fant ikke Liljenquist igjen i Skandinavia, her var fysisk og sosial feighet og svakhet umannlige markører i tiden rundt antikken, mens fra 1600-tallet var det lidenskapelighet og seksuelle utsvevinger var umannlige markører da (Ekenstam, 2006, p. 35).

I analysen vil jeg bruke begrepene manlighet og umanlighet for å analysere informantenes forhold til sin egen identitet. I tillegg analyserer jeg hvordan informantene blir sanksjonert av andre når de bryter med normene for manlighet. Jeg skal også analysere informantenes egen forståelse av kjønn og om de ser umanlighet som skamfullt eller som en aktiv strategi mot nye og mer varierte versjoner av kjønn.

3.0 Metode

3.1 Introduksjon

I dette kapittelet skal jeg redegjøre for den metodiske fremgangsmåten som er fulgt. Jeg redegjør for hvorfor jeg har valgt kvalitative intervjuer som inngang for å forstå skeive menns forhold til maskulinitet. I dette kapittelet diskuterer jeg utvalg av informanter, rekruttering, intervjuguiden, mulige feilkilder, hvordan jeg har sortert empirien og en etisk refleksjon. Til slutt redegjør jeg for anonymisering, hermeneutikk og fenomenologi.

3.2 Kvalitativ fremgangsmåte

Da jeg startet på masterprogrammet Likestilling og mangfold ved NTNU ønsket jeg å forske på skeive menn om temaene maskulinitet og identitet. Disse temaene er sosiale fenomener og Thagaard (2013:11) forteller oss at kvalitativ fremgangsmåte er en god fremgangsmåte å benytte når vi skal forstå og fortolke sosiale fenomener. For å utvikle en forståelse av sosiale fenomener trenger vi å gå i dybden på fenomenet. Thagaard forteller oss at gjennom bruk av intervjuundersøkelser kan vi forstå «personers opplevelser, synspunkter og selvforståelse» (2013:13). Etter hvert intervju skrev jeg ned feltnotater og disse har jeg hatt god bruk for i etterkant fordi jeg skrev ned informasjon som ikke kommer med på lydbåndet og refleksjoner om intervjuet generelt. Thagaard peker på at feltnotater er viktige redskaper i empiriinnsamlingen når forskeren har direkte kontakt med personen som intervjues fordi det er mange faktorer som ikke kommer med på lydfilen. Et kriterium for god forskning er etterprøvbarehet (Thagaard, 2013, p. 15) (Aase & Fossåskaret, 2014, p. 160). For at prosjektet skal være det forteller Thagaard at: «Det skal i prinsippet finnes dokumentasjon på enhver beslutning som fattes i løpet av arbeidet med prosjektet», dermed er det viktig med systematikk og at forskeren er så tydelig som mulig slik at prosjektet er så transparent som mulig.

3.3 Hvilke informanter vil jeg ha?

Når vi skal velge ut potensielle informanter er vi nødt til å avgrense og i dette prosjektet har jeg brukt *Strategisk utvalg*. Det betyr at utvalget består av informanter som har en eller flere egenskaper som gjør at de egner seg til prosjektet (Thagaard, 2013, p. 61). I dette prosjektet var det to egenskaper som jeg tidlig i prosessen var ute etter. For det første måtte de være *skeive* og for det andre måtte de være menn, men hva menes med skeiv her? og hva menes med å være mann? I andre prosjekter er det kanskje ikke nødvendig å definere hva det vil si å være en mann, men i dette prosjektet er dette såpass aktuelt at jeg velger her å utdype litt.

I starten av dette prosjekt var det viktig for meg å ikke bruke begrensede begreper når jeg studerer noe. Det kan være at det vil være mer korrekt å bruke «homoseksuelle menn» fordi da vil kanskje flere forstå hva som studeres og en klar avgrensning er nødvendig i denne oppgaven. Allikevel ser jeg verdien å bruke begrepet «skeiv» av to hovedgrunner. For det første studerer jeg ikke den seksuelle atferden til mine informanter. Den atferden jeg er ute etter å analysere er ikke forbundet med seksuell aktivitet, men heller kjønnsuttrykk. Gjennom å bruke gamle og dikotomiske kategorier slik som «homoseksuell» kommer det konnotasjoner om at dette er faste, og dermed statiske kategorier. Hvor statiske disse kategoriene egentlig er kommer jeg ikke til å utforske men jeg mener det er vanlig å bruke dette begrepet i forskningen. Derfor ønsker jeg å utfordre oppfattelsen at homoseksuell er det eneste begrepet vi kan bruke for å studere ikke-heterofile. For det andre ønsker jeg å bruke et begrep som oftere blir brukt av dagens unge som ikke er heterofile. Det som leder meg til min bruk av «skeiv» i dette prosjektet, betyr unge menn som oppfatter seg selv som menn og som blir forelsket i menn. Mine informanter kaller seg selv mann, noen av de bruker aktivt begrepet skeiv om seg selv, mens andre bruker homofil, det som er felles er at de blir forelsket i menn og er menn, noen av de har også erfaring med kvinner, men dette er ikke noe som blir diskutert videre i oppgaven.

3.4 Rekrutteringen

De to første informantene kom jeg i kontakt med igjennom bruk av snøballmetoden. Det vil si at jeg først kontakter en person som har de egenskapene som er relevant for prosjektet (skeiv, mann) og får denne personen til å kontakte andre personer som også har egenskapene som er relevant for prosjektet (Thagaard, 2013, p. 64). Fordelen ved fremgangsmåten å rekruttere informanter på er at vi beskytter anonymiteten til den som ikke ønsker å være med i prosjektet. Jeg brukte denne fremgangsmåten for å rekruttere de to første informantene, og når intervjuene var gjennomført og transkribert så jeg at temaene som kom frem også var relatert til at de var unge. Det vil ikke si at de var under 18, men i starten av 20 årene og dermed la jeg til enda en egenskap til det strategiske utvalget mitt nemlig *ung*. Ifølge prosjektskissen prøvde jeg å rekruttere de øvrige informantene mine ved bruk av sosiale medier. Måten jeg gjorde det på var at jeg skrev en kort tekst om masteroppgaven min og kontaktinformasjon som jeg la ut på grupper med temaet maskulinitet, skeive menn og unge på nettstedene [facebook.com](https://www.facebook.com) og [gaysir.no](https://www.gaysir.no). Jeg brukte mine personlige profiler og fikk noen svar, men dette var menn rundt 40-årsalderen. På dette tidspunktet hadde jeg ikke tenkt gjennom hvilken alder informanten mine skulle ha. Gjennom refleksjon over temaene som allerede var tatt opp og hvilken retning jeg ville med oppgaven bestemte jeg meg for at jeg ville avgrense utvalget mitt til unge skeive menn.

3.5 Steder

Dette valget var på bakgrunn at jeg skulle være frivillig på en konferanse som gikk over flere dager og var med unge skeive personer. Jeg hadde dermed tilgang til å intervju unge skeive menn og hadde allerede kjennskap til flere personer jeg mente ville passe.

Siden jeg allerede var bekjent med de fire neste intervjupersonene anså jeg ikke snøballmetoden som brukbar, dette fordi en av grunnene for å bruke snøballmetoden er at intervjupersonene skulle beholde anonymiteten sin også gjennom rekrutteringsprosessen og siden jeg allerede kjente til informantene var dette umulig.

3.6 Avgrensing

Gjennom å snakke med mange personer på konferansen reflekterte jeg stadig vekk om hvem som passet som informanter til masterprosjektet, viktigst for meg var at de hadde på en eller annen måte hadde reflektert over temaene som blir tatt opp i intervjuguiden. Rekrutteringen ble ikke gjort tilfeldig, men jeg var ikke opptatt av at jeg skulle intervju noe representativt utvalg av de skeive mennene heller. I starten var det ingen andre krav enn at informantene mine skulle være skeive menn, men etter de to første intervjuene interesserte jeg meg mer for unge skeive menn sine historier (de under 30) og det ble en måte å avgrense utvalget av mulige informanter. Jeg var dermed oppmerksom på at de hadde reflektert rundt det å være skeiv, mann, identitet og maskulinitet (mandighet).

3.7 Roller og verv

Rollene til de jeg intervjuet var forskjellig, det var én deltager, mens de andre tre hadde ulike verv som frivillig. Intervjuene ble gjennomført på rommene til informantene eller på fellesområder hvor vi kunne sitte i fred, ved ett tilfelle ble vi forstyrret og måtte flytte oss, da måtte jeg pause diktafonene og vi fant et lite rom hvor vi kunne sitte i fred.

3.8 Intervjuguide

I den første intervjuguiden som ble brukt valgte jeg å ha med åtte hovedspørsmål og 14 underspørsmål. Spørsmålene var gruppert sammen og handlet om disse temaene; komme-ut-prosess, historier fra barndommen, forbilder, hva betyr å være mann for deg og femininitet.

Etter det første intervjuet fikk jeg en følelse av at det var noe jeg ikke spurte om som han ville si noe om. Dette intervjuet var preget av harmoni og etter

transkriberingen tenkte jeg over hvorfor det var så stort fokus på at barndommen hans skulle være så fin og harmonisk. Jeg la dermed til spørsmål om mobbing i intervjuguiden og allerede ved neste intervju var det tydelig at mobbing ble et tema jeg skulle stifte nærmere bekjentskap med.

3.9 Situasjonen og diskusjon av feilkilder

Det første intervjuet ble gjennomført på en offentlig plass, der var det noe bråk og en del andre mennesker, dette påvirket intervjuet på tre måter. For det første var kvaliteten på lydfilen dårlig (mye støy), noe som medførte at når jeg transkriberte ble ikke alt som ble sagt skrevet ned. For det andre var støyen større når jeg gjennomførte intervjuet enn det er på lydfilen, dette førte til at jeg ikke fikk med meg alt informanten min fortalte om. Da mistet jeg muligheten for å stille oppfølgingsspørsmål. For det tredje har jeg i ettertid erfart at informantene har fortalt om større personlige problemer eller utfordringer når vi har vært på tomannshånd. Samtidig skal det sies at denne informanten fortalte detaljert om historier fra barneskolen, venner og interesser og det er dermed empiri i dette intervjuet som er relevant for temaene. Under transkriberingen av intervjuet har jeg også blitt oppmerksom på at jeg kommenterer veldig mye av det informanten sier, det er ikke mange pauser i lydbåndet fordi jeg var opptatt av å være en god og aktiv lytter. Jeg erfarte at ved noen tilfeller så avbrøt jeg faktisk informanten, noe som førte til at han glemte hva han skulle si. Siden jeg ikke alltid hørte hva han sa kunne jeg heller ikke hjelpe han i å huske. Heldigvis skjedde dette kun en gang. Etterhvert ble jeg mer komfortabel med intervjuerollen og ved neste intervju tok jeg en mer avslappet rolle som intervjuer ved at jeg konsentrerte meg mer om hva informanten faktisk sa. Det andre intervjuet ble gjennomført hjemme hos informanten, dermed var det mindre bråk og flyten i samtalen var bedre fordi jeg hørte alt informanten sa og kunne stille oppfølgings spørsmål. Denne informanten fortalte også mye mer sårbare historier enn det den første informanten gjorde, dette kan bero på at han følte seg tryggere til å dele dette eller at den første informanten rett og slett ikke hadde noen slike erfaringer. Ved de neste intervjuene kom det frem flere sårbare historier, og med erfaringen jeg hadde gjort fra de forrige intervjuene kom det frem gode og detaljerte historier. Fordi disse intervjuene var gode kom det også frem mange fortellinger om vanskelig opplevelser fra barndommen. Noen av de er såpass betente at jeg har valgt å utelate de fra det empiriske materialet. Men hvorfor skal jeg det? Hvilke historier måtte jeg utelate? Det diskuterer jeg i neste avsnitt.

3.10 Etisk refleksjon - når intervju blir terapi

Som nevnt i teorikapittelet vil jeg at oppgaven skal vise noen alternativer til tradisjonell forskning som beskriver problemer og maktrelasjoner det er vanskelig å gjøre noe med. Derfor har denne oppgaven et tydelig politisk anliggende, jeg vil nemlig bidra til en positiv endring innen forskningsfeltet. Mine etiske refleksjoner dreier seg først og fremst om hensynet til informantene som har delt personlige og vonde opplevelser med meg. Det siste intervjuet ble gjennomført på kvelden den siste dagen, da hadde denne informanten mye på hjertet og på tross av at vi ble avbrutt kom det frem mange tunge ting, etterhvert snakket han mer om de vonde følelsene sine og deler av intervjuet ble preget av en terapitime fordi jeg automatisk stilte spørsmål som var mer relatert til hans livssituasjon enn temaene i intervjuguiden. Intervjuet varte betraktelig lenger enn de andre og jeg måtte stoppe diktafonen, selv om samtalen ikke var over for å snakke videre med han etterpå. Ved flere anledninger i intervjuet måtte jeg stille de samme spørsmålene på nytt fordi informanten «snakket seg ut», dette er også noe jeg muliggjorde fordi jeg ikke avbrøt han. Jeg oppfattet det som viktig for han å få utløp for en del frustrasjon for å kunne gjennomføre intervjuet. Etterhvert kom han med mange dype tanker som depresjoner og selvmordstanker. Og det er tydelig at han slet med selvbildet eller identiteten sin. På tross av dette fortalte informanten om mange historier fra barndommen, og noen av de er så beskrivende og utleverende at jeg har valgt å ikke ta de med i analysen. Jeg er usikker på hvor gode historier jeg hadde fått om ikke jeg hadde avbrutt informanten når han snakket seg ut. Det var ikke så rart at det ble fortalt om sterke situasjoner i dette intervjuet fordi de spørsmålene jeg hadde var jo rettet mot å fortelle historier fra barndommen og jeg hadde forberedt meg på at ikke alle barndommer er like lykkelige. Jeg fikk svært gode historier, som jeg også bruker i analysene, men dette intervjuet ga meg masse motivasjon fordi jeg ble så følelsesmessig involvert i historiene som kom opp. Gjennom arbeidet med det empiriske materialet i oppgaven har jeg ofte fått sympati for mine informanter sine historier. De har fortalt svært urettferdige historier, som jeg mener er svært viktig å analysere og få frem i lyset. Det er jo slik som blant annet Claes Ekenstam sier at den sterke likestillingsideologien i nordisk offentlig debatt fører til at vi tenker på kjønn og diskriminering av skeivhet som noe som tilhører fortiden.

3.11 Vonde opplevelser

Dette var imidlertid ikke det eneste intervjuet hvor informanten fortalte om vonde ting, informant nr tre fortalte om overgrep, fattigdom og dødsfall i nær familie. Denne informanten fremstod i motsetning til den siste informanten som om han ikke var i en vanskelig situasjon, han hadde bearbeidet det han fortalte om, og det var tydelig fordi han ikke fortalte like inngående om depresjoner og selvmordstanker som den siste informanten, samtidig som han også fortalte om

positive historier og hadde et generelt mer positivt syn på sin egen identitet. I tillegg kom det også frem historier i dette intervjuet som jeg velger å ikke ta med i analysen fordi det kan bli mulig å identifisere han og dermed brytes anonymiteten til mine informanter, noe jeg som forsker er ansvarlig for.

3.12 Anonymisering

Oppgaven er meldt inn til NSD, fordi den spør om til dels personsensitive opplysninger og fordi jeg benyttet meg av en digital diktafon for å ta opp intervjuene. Jeg fikk godkjenning av prosjektet under forutsetning at det ble gjort anonymisering av alle personopplysninger. Dermed ble alle intervjuene startet med fire spørsmål om personsensitive opplysninger uten at diktafonene var på. Svarene ble skrevet ned for hånd og oppbevart sammen med samtykkeskjemaene som alle informantene skrev under på. I tillegg endret jeg alle navnene til informantene og stedsnavn under transkriberingen.

3.13 Analysekategorier og sortering

Etter transkriberingen gikk jeg først gjennom alle intervjuene mine for å se etter temaer som jeg kunne sortere sitater etter. Problemstillingen min var på dette tidspunktet :

Hva har maskulinitet å si for skeive menn?

Ettersom denne problemstillingen er ganske åpen fikk jeg også muligheten til å være åpen ovenfor ethvert fenomen jeg mente jeg så i intervjuene. I feltnotatene mine skrev jeg også ned noen fenomen som på en eller annen måte var interessant og temaet kjønnsforståelse kom til syne. Det første jeg gjorde var å samle alle sitater som omhandlet temaet kjønnsforståelse. Dette var nesten 30 sitater. Jeg startet med å analysere hvor jeg stilte ulike spørsmål til sitatene. Hva mener informanten her egentlig? Hvorfor sier han det på akkurat denne måten og hvilken forskjellig oppfattelse har de av seg selv? Etter å ha analysert ca 15 sitater ble jeg oppmerksom på forskjeller i kjønnsforståelse. Da ble jeg særlig interessert i hvordan informantene definerte sitt eget kjønn. Dette ga grunnlaget for det første analysekapittelet, det videre arbeidet bestod i å avgrense sitatene. Siden mange av sitatene var på flere sider måtte jeg redigere disse til å passe inn i oppgaven. Noe som viste seg å være vanskelig fordi jeg følte at det informanten mine fortalte om var så utrolig viktig og at det var viktig å få frem helheten og sammenhengen. Dette var en vanskelig periode i analysearbeidet og for å kunne arbeide videre var jeg nødt til å reflektere over hensikten med analysene mine og hvilken retning oppgaven skulle gå. Jeg ble, og er fortsatt preget av urettferdigheten i de sårbare historiene til informantene mine. Jeg forstod etterhvert hvor viktig det var å forske på kjønnsbegrensende mobbing,

dette førte til at historiene motiverte meg ytterligere i analyseprosessen. På denne måten ble det neste kapittelet til. Organiseringen av dette kapittelet er takket være gode råd og forslag fra mine veiledere. Siden de også visste om situatene jeg analyserte tipset de meg om temaene triggerpunkter, overlevelsstrategier og omgivelsenes håndtering av mobbing. Jeg startet analysearbeidet med å lete etter sitater som passet inn i gitte kategorier, men endte opp med å skape kategorier basert på sitatene. Dette var fordi jeg vektla den subjektive opplevelsen til informantene mine.

3.13 Fenomenologi og Hermeneutikk

Ifølge Thagaard innebærer fenomenologi at vi tar utgangspunkt i den subjektive opplevelsen og søker å forstå en dypere mening i en persons erfaringer (2013, p. 40). Det er dermed ikke bare selve fenomenet som skal studeres, men også meningen personene opplever. I tillegg påpeker Thagaard at det er en fordel dersom forskeren har egne erfaringer og refleksjoner rundt fenomenet som skal studeres. I denne oppgaven er det ikke bare informantenes subjektive oppfatning av temaene jeg studerer som er det viktigste, det har også mye å si hva dette har som betydning for samfunnet rundt, altså omgivelsene. Jeg orienterte meg rundt fenomenologien i første del av mastergradarbeidet mitt, det vil si under prosjektskissen, intervjuene og transkribering.

Den hermeneutiske retningen handler om «læren om fortolkning». Dette kan være litt vagt da vi også kan si at det er veldig lite fortolkning som er direkte feil. Retningen stammer fra teologi og tolkning av bibeltekster. Det innebærer å forstå deler i lys av helheten (Thagaard, 2013, p. 41). Delen vil i dette tilfellet bestå av intervjuene jeg har gjennomført, mens helheten er omgivelsene rundt slik som skolen (som jeg diskuterer i kapittelet om mobbing), eller samfunnet for øvrig. Felles for begge retningene er at de begge vektlegger tolkning av data, det vil si forskningsresultater.

4.0 Kjønnsdualismen & Akkurat nå - den nye dimensjonen

4.1 introduksjon

I dette kapittelet skal jeg analysere informantenes forståelser av kjønn, begrepene manlighet, umanlighet og strategier for avmaskulinisering er viktige her. De posisjonerer seg på to markante måter. Derfor vil jeg i dette kapittelet svare på følgende problemstilling:

Hvilke måter fremstiller informantene mine seg som menn og homoseksuelle?

Informantene mine har to ulike måter å snakke om kjønn på. Alex, Eirik og Ole snakker om kjønn på en dualistisk måte. Dette kan vi kalle for tradisjonell kjønnsforståelse der det ene utelukker det andre og der kjønn er noe som «er». Dette vil si at det blir beskrevet som noe statisk, en fast kategori, noe som ikke kan endres. Adrian, Adam og Kim snakker om kjønn i en annen dimensjon; de snakker i tids- og utviklingsdimensjon. På spørsmål om det er viktig for dem å være mann, svarer alle at det er det de definerer seg som i dag. Hva som skjer i morgen vet de ikke. For dem er «det å være mann» ingen fast kategori og det er heller ikke så viktig for dem å være mann. Disse informantene beskriver kjønn som noe de føler seg som, ikke noe de er.

4.2 Kjønnsdualismen

Den første kategorien, kaller jeg for **kjønnsdualismen** fordi dette mener jeg beskriver måten de snakker om kjønn, sitt eget kjønn og andres kjønn på. I denne kategorien plasserer jeg sitater fra informantene Alex og Eirik. De er svært forskjellige personer med forskjellige interesser. Det de har felles er måten de posisjonerer seg i forhold til kjønn. De beskriver sitt eget kjønn som noe statisk, fast og påvirket av det stereotypiske bildet om mandighet. Når vi snakker om kjønnsforståelser spør jeg Alex om det er viktig for han å være mann:

Alex: Ja, jeg er en mann — og det å være en mann, kle seg som en mann, te seg som en mann, er veldig viktig for meg personlig og for mitt eget selvbilde. Jeg kunne aldri brukt sminke, eller gått i kvinneklær og på en måte bare vært syltynn. Det går ikke for meg. Jeg må være bøff, jeg må trene styrke og jeg må se ut som en mann da. Det er mitt ideal, det er liksom det som en mann skal se ut, han skal ha muskler, en mann skal kunne ha litt liten pondus på magen, trente lår og rompe, biceps, ha skjegg. Skjegg er kjempefint.

Alex kommer med en bekreftelse på spørsmålet. Utseende hans samsvarer med alt han forteller og det er ganske tydelig hvilket «bildet» han har på det å være

mann. Dette innebærer å være «bøff», altså å være muskuløs, ha en liten pondus, trente lår rumpe, biceps og skjegg. Alex innleder svaret sitt med å fortelle om hva han ikke er; nemlig en som går med kvinneklær, sminke, eller en som er syltynn. Alex tegner på flere måter et tradisjonelt bilde av det å være mann. Han starter svaret sitt med å fortelle om hva han ikke identifiserer seg med deretter forteller han at muskler og ansiktshår er viktig for han og begge disse to kvalitetene er det tydelig at han har. Deretter setter han alternativene opp mot hverandre. Det er ganske vanlig å snakke i dikotomiske eller dualistiske kategorier og det gjør Alex her. Dette forstår jeg som dikotomiske eller dualistiske kategorier fordi han tegner to forskjellige «bilder» å være mann. Det første «bildet» han tegner er en feminin måte å være på. Han bruker begreper som sminke, kvinneklær og syltynn i dette bildet. Sminke og kvinneklær konnoterer til femininitet, mens syltynn handler om det motsatte av det andre bildet han tegner. Gjennom å argumentere med bruk av dualismer kan vi se at Alex formulerer sin egen mannlighet. Han bruker aktivt feminine elementer for å vise at hans mannlighet ikke innebærer dette. Ved neste sitat forteller Alex hvilket forhold han har til femininitet.

Når jeg spør Alex om han noen gang har blitt «tatt for å være feminin» svarer han:

Alex: jada det har jeg fordi at en vanlig mann på gata er jo ikke så velstelt sies det.[...] Det med liksom; alltid korte negler, håret stelt, ikke sammenslått øyenbryn, altså at de er på en måte stelt, skjegget mitt er stelt og at klærne mine ser riktige ut. Ute på byen og sånn så har jeg ikke blitt tatt (for) det, men en gang i halvåret, så blir jeg tatt for det.

Steffen: at man sier det til deg?

Alex: at man sier det, ja: du er jålete

I dette sitatet bekrefter Alex at han har blitt «tatt for å være feminin» fordi han er «velstelt». De korte neglene, det stelte håret og skjegget, og det at klærne ser riktige ut og de nappede øyenbrynene er det Alex forstår som bakgrunnen for at andre kaller han «jålete» en gang i halvåret. Alex bruker ikke begrepet feminin her, men sier «jålete», noe som konnoteres til å være et feminint begrep. Samtidig tror jeg Alex gjør et poeng når han ikke bruker femininitet for å omtaler seg selv. Med tanke på «bildene» fra det forrige sitatet er ikke femininitet noe Alex vil bruke om seg selv, men siden jeg spurte han om femininitet svarer han. Jeg tror at Alex ønsker å fremstille seg selv som et relativt sammenhengende og koherent individ. Men hvorfor trekker han frem skjegget sitt da? For i Alex sitt ideal om å være mandig, er skjegg veldig viktig. Dette kommer tydelig frem i forrige sitat. Jeg tolker at Alex aktivt forholder seg til sitt eget ideal om å være mann ved å trekke frem markørene skjegg og velstelt for så å fortelle om disse som noe han oppfatter til å være mandig. Han formulerer dermed sin egen mannlighet i forhold til de som er umanlige. Dette idealet fremstiller han som noe sammenhengende samtidig som han tar avstand

fra femininitet gjennom det dualistiske språket. Alex forteller om sitt bilde om det å være mann og at han passer rimelig godt i den.

Eirik posisjonerer seg annerledes enn Alex, det kommer frem i det neste sitatet der Eirik svarer på om det er viktig for han å være mann:

Eirik: ja det vil jeg si, fordi jeg føler meg jo som en mann, eller gutt da vel å merke, så nærme jeg kommer uten skjeggvekst,[...] for det er det jeg ser på som mandig, egentlig... skjegg, muskler og breiskuldra og det er det jeg oppfatter som, mandig. [...]Det har jeg jo alltid blitt lært opp til, å være ordentlig mann så får du hår på brystet, brede skuldre og bla bla bla, hele den der, alle har jo fått den regla

Steffen: ja mm

Eirik: så eeh, men tilbake til spørsmålet, jeg syns jo det er viktig at folk ser på meg som en mann, da eller en hann eller hele den pakka der, fordi jeg har veldig vanskelig for å tro at jeg hadde syns det hadde vært okay hvis folk gikk å kalte meg for hu for det er ikke den jeg ser på meg selv som, jeg er han. [...]

Steffen: så det også viktig for identiteten din da? eller?

Eirik: Ja det spørs jo da fordi, altså per def. så er ikke jeg stereotypisk mann

Steffen: nei?

Eirik: det kan jeg jo ikke si at jeg er, for da viker jo personligheten min langt ifra det, men sånn trekkene utseendemessig så viker jeg jo mer mot mann enn jeg gjør mot dame, sånn sett, men personlighetene min er vel nærmere metro.

I sitatet ovenfor forteller Eirik detaljert om bildet han har på mandighet og mye er det samme som hos Alex; skjegg, muskler, bredskuldret og hår på brystet. Han forteller at han syns det er viktig at han fremstår som en mann og at han ikke vil bli kalt for hu, men han. Han forteller at han ikke definerer seg som stereotypisk mann, men at han gjennom de utseendemessige trekkene sine viker mer mot mann enn dame. Her er det flere faktorer jeg finner interessante. For det første: måten han snakker dualistisk om kjønn på. For det andre hvordan han selv identifiserer seg. Den stereotypen Eirik forteller om kjenner han seg ikke igjen i. Eirik innleder sitatet med å fortelle om noe han ikke identifiserer seg med; han forteller at han ikke har noe særlig hårvekst i ansiktet, men at det har en stereotyp mann. Hans definisjon om mann begrunner han med at utseendemessig så heller han mer mot det å være mann enn mot det å være kvinne. Her tegner Eirik det alternative bildet, nemlig dame. Det er kun to kjønn og på grunn av utseende så er Eirik den ene, nemlig mann. I denne setningen må vi lete litt for å finne meningen. Jeg tror nok ikke at utseende er den eneste grunnen til at Eirik identifiserer seg som en mann, men retorikken han bruker baserer seg på at det kun er to valg; mann eller dame. Dermed snakker også

Eirik dualistisk, bare på en litt *annen måte* enn Alex. Dette fordi Eirik forteller meg noe annet enn Alex. Mot slutten av sitatet bruker han begrepet «metro» om seg selv. Dette begrepet stammer fra begrepet «metroseksuell» som ofte blir brukt om urbane heterofile menn som kler seg moteriktig og er opptatt av utseende (Willy & Viggo, 2005, p. 15). På tross av ordet seksuell, hentyder ikke begrepet til seksuell aktivitet, men til utseende. Betydningen til Eirik er litt annerledes, han bruker det som en metafor for å trekke en parallell til avviket fra den mandige stereotypen, nemlig at han fortsatt er mandig selv om han ikke har skjegg. Samtidig tolker jeg bruken av begrepet til at han gjerne inntrykk vil bli forstått(fremstå) som heterofil. Jeg tolker at i formulering til Eirik så bruker han begrepet «metro» for å posisjonere seg som mannlig. Det å bli oppfattet som heterofil samtidig som han er skeiv er noe Eirik forteller om med entusiasme andre steder i intervjuet og han tar dette som et stort kompliment. Dermed blir det å se ut som du er heterofil det samme som å være mer mandig. Metro innebærer visse feminine elementer, men ved å bruke dette begrepet så blir disse elementene omkategorisert til å være en del av manligheten, og da spesielt til Eirik.

4.3 Akkurat nå - den nye dimensjonen

Når informantene Adam, Adrian og Kim forteller oppfattelsen av sitt eget kjønn sier de gjerne «ja jeg definerer meg som mann akkurat nå». Dette forstår jeg som at kjønn er noe som er i endring. De bruker dermed en annen dimensjon enn de andre informantene; en tidsdimensjon. Dette betyr ikke at de ikke benytter seg av et dualistisk språk når de snakker om kjønn, fordi det gjør de ofte, men de bringer alltid inn tidsperspektivet, eller dimensjonen som jeg har valgt å kalle det.

Når jeg spør Adam om det er viktig for han å fremstå som en mann svarer han dette:

Adam : Veldig godt spørsmål, altså når jeg ser i speilet så ser jeg jo en mann, men jeg har liksom ikke den ja jeg definerer meg som en han, men jeg har ikke noe problem å liksom bli kalt hu der, eller det der, eller den der. For meg så er ikke det pronomenet så veldig viktig, men det kan jo også hende at jeg kanskje ikke helt vet hvem Adam er, er han han? ER han hun? Er han den? er han det?, men akkurat sånn nå så så definerer jeg meg som en han, men jeg definerer meg mer som en feminin mann.

Adam forteller at han ser på seg selv som en feminin mann, men han bruker ikke språket like dualistisk som de andre når han forteller om seg selv. Han identifiserer seg som en feminin mann og har i motsetning til de andre informantene mine, ikke noe imot å bli kalt for «hu». Han forteller at når han ser i speilet så ser han en mann og på samme måte som Eirik peker han på utseende. Adam er ikke interessert i å fortelle om stereotyper som han ikke følger.

Gjennom retorikken og måten han ordlegger seg på snakker Adam om kjønn på en måte som innbærer utvikling. Det er begrepet «akkurat nå» jeg sikter til, han forteller at *akkurat nå* så ser han på seg selv som en feminin mann. I denne setningen bringer Adam inn noe som jeg ikke har sett før, nemlig en ny dimensjon. Med ordene «*akkurat nå*» kommer tidsdimensjonen inn i bildet og jeg begynner å forstå flere ting om flere av informantene. Han overskrider femininitet og maskulinitet ved å kalle seg for en feminin mann i tillegg til at han ikke utelukker at kjønnsforståelsen kan endre seg. Jeg tolker her at Adam formulerer seg selv til å være umandig, han har ikke noe problemer med det heller og sier i motsetning til Alex og Eirik at det ikke er viktig for han å være mann. Dette gjør han ved å ta inn tid som et perspektiv.

Adrian forteller meg om sin egen definisjon om kjønn når jeg spør han om det er viktig for han å være mann:

Adrian: egentlig ikke, ehm i den siste tiden så har jeg jo tenkt at kanskje jeg ikke skulle vært en mann, men det har egentlig ikke så mye å si for jeg har krysset den grensen såpass kraftig at jeg har ikke noe forhold til det å på en måte skal være en mann lenger. egentlig

Steffen: men du har kanskje ikke noe behov for noen operasjon eller noe heller ?

Adrian: nei jeg har ikke det

Steffen: så da er det kanskje helt greit for deg sånn som du er nå ?

Adrian: ja det er det, men ting kan jo fort endre på seg, det vet man jo ikke, men akkurat nå så trives jeg veldig godt med å være meg.

Som vi kan lese ut fra sitatet har ikke Adrian noe forhold til det å være mann, han sier han har krysset en grense kraftig og ser sannsynligvis på seg selv som feminin, for tidligere i intervjuet har han forklart at femininitet er en stor del av livet hans. Sminke, stramme feminine klær og utseende er viktig for Adrian noe som er tydelig når jeg møter Adrian, han har langt lyst hår, stramme lyse klær og lukter godt. Når jeg spør om han vil ha en operasjon henter jeg til medisinsk behandling som vi ofte forbinder med kjønnsbekreftende behandling gjennom GID-klinikken. Dette svarer Adrian nei på og forteller meg at «akkurat nå» så trives han veldig godt som seg selv. Her benytter Adrian seg av tidsdimensjonen. På en måte leser jeg gjennom store deler av dette intervjuet at Adrian forteller om at han fortsatt oppdager seg selv. Han sier flere ganger at «sånn er det å være meg» eller «jeg tenkte flere ganger at jeg burde vær mer maskulin men fant ut at det ikke passet for meg» når vi snakker om hvem han er. Ideen om at Adrian skal være mer maskulin kommer som følge av presset han tidligere har opplevd. Han har blitt stilt ovenfor kravet om å ta avstand til femininitet lenge men dette er umulig. For Adrian er dette en positiv avmaskulinisering fordi han tilfører femininitet til seg selv for å komme nærmere livet. For Adrian er det ikke viktig å være mann, det er mye viktigere for han å kunne være seg selv, menneske eller

å være fin. Når jeg spurte Adrian om han noen gang har blitt «tatt for å være feminin» svarer han dette:

Adrian: Ja hele livet[...] tidligere har jeg reagert ganske sterkt på det, for det var ikke en positiv greie når jeg fikk høre det, ehm mens nå tar jeg egentlig ikke det så tungt da, for jeg har funnet ut at det er sånn jeg trives med å være, jeg trives med å være sånn. [...] Jeg tenker mange ganger at kanskje jeg skulle vært mer maskulin, men jeg har jo skjont at jeg jo blir ulykkelig hvis jeg ikke skulle være feminin

Steffen: hvordan forstår du det?

Adrian: altså at jeg blir depressiv rett og slett hvis jeg ikke skal ha på sminke, og være fin så føler jeg meg kjempestygg, og ikke fin.

Til spørsmålet mitt svarer Adrian at hans forhold til feminitet er ganske nært, han sier han trives med å være sånn og at han har prøvd å være mer maskulin, men da ble han ulykkelig. Dette innebar for han å måtte ta avstand fra feminitet, fordi han da måtte være uten sminke og føle seg kjempestygg. For Adrian handler om å godta seg selv, Han trives bedre med å være fin. Han sier at det å bli kalt feminin tidligere ikke var en positiv greie og fordi han tidligere har blitt mobbet og da var feminin et skjellsord. Jeg blir på en måte overrasket over hvor godt forhold han har til ordet feminin i dag, for Adrian er det synonymt med å være fin. Samtidig som det har gitt han mye lidelse i oppveksten, dette er på grunn av prosessen gjennom formuleringen til guttene som mobbet Adrian. Vi kan se på mobbingen som sanksjonering av en positiv avmaskulinisering. Adrians forhold til feminitet fører til mobbingen, Adrian tilfører feminitet til kategorien gutt. I denne formuleringen blir Adrian umandig, men hvis vi skal se på det som en kamp der retten til å være seg selv er det Adrian sloss for, så har han vunnet denne kampen. I dag kan vi si at det er en viktig del av identiteten hans, men han kaller det ikke det, han kaller det å være «fin»

Når jeg spør informanten min Kim om det er viktig for han å fremstå som mann svarer han dette:

Kim: eeh ja, nei det er ikke det, og det går litt i det her med at hva andre ser meg som,[...] atteh, er jeg kvinne for dem så er det greit, er jeg mann for dem så er det greit, jeg vet med meg selv hvem, hva jeg er [...] jeg tror det at jeg har levd mye for meg selv [...] jeg har hatt veldig behov for å kunne være for meg selv og leke for meg selv å ha funnet ut at jeg er gutt, men har det uttrykket jeg har og liker det, så har jeg ikke et behov for å på en måte framstå som noe, den dag i dag,

Kim forteller at han ikke har noen behov knyttet til å fremstå som noe spesifikt kjønn. Det han liker er hvordan andre ser han. Litt lenger ned i sitatet forteller

han om at han tidligere har hatt behov for å bli forstått som gutt, og at dette fant han ut gjennom å leke for seg selv. Det er kanskje i Kim sitt intervju dimensjonen om tid kommer tydeligst frem for han forteller i neste delen om «en sånn bølge» hvor han har behov for å fremstå som gutt. Når han i tillegg sier «I dag så har jeg ikke et behov for å fremstå som noe» blir det tydelig at Kim også snakker om kjønn i en tidsmessig endring, eller utvikling. Jeg tolker formuleringen til Kim som om at han ikke er opptatt av om han blir plassert som mandig eller umandig. Det er viktigere for han å rokke ved de eksisterende kategoriene kjønn som andre oppfatter. Endring av kjønnskategoriene kan vi også se på som en avmaskulinisering. Selv om han kanskje er umandig og dette gir inntrykk av at han ikke har noen makt eller at han blir marginalisert, så bruker han aktivt sitt eget kjønnsuttrykk til å formulere, uten hensikten å bli forstått.

Kim svarer på om han noen gang har blitt tatt for å være feminin:

Kim: all the time hehe, jeg heter jo Kim så jeg har fått den bøtta, gjennom hele mitt liv, femi-kim liksom eehm så folk forbinder meg mer som feminin enn maskulin, men, jeg har ikke noe behov for og på en måte være maskulin å jeg har ikke noe behov for å på en måte være feminin. Når jeg var gjennom min identitetskrise, så tror jeg at det var veldig sånn: okey maskulinitet det funker ikke for meg, femininitet det er på en måte noe jeg kan jobbe med,[...] men etterhvert som jeg på en måte har blitt mer å mer moden så har jeg tenkt: nå bare kjører jeg på det jeg liker egentlig, jeg gidder ikke å tenkte at jeg må fremstå som det eller det, jeg går med høye heler fordi jeg syns det er deilig å kjenne at musklene trekker seg på den måten, så jeg har liksom sånne, sånne forklaringer på hvorfor jeg velger den klesstilen, den livsstilen jeg har da

Steffen: ja

Kim: men det har jo selvfølgelig en inngang i at femininitet har vært noe som har truffet meg mer på en måte da

Steffen: ja

Kim: å da femininitet ved at det er noe jenter er, for jeg har jo eh, jeg syns at jenter og kvinner er mer interessante enn menn i forhold til stil, så det er liksom, jobbet mer med det, brukte mer kvinneklær,[...] men i dag så vil jeg heller si at for meg så er det ingen menn eller kvinneklær lenger, det er ikke noe som heter mann å kvinne for meg

Steffen: nei

Kim: jeg velger det jeg vil gå med.... eh[...]men jeg har ikke noe behov for å, jeg vet med meg selv at jeg er en gutt [...] jeg er ikke trans, men jeg har det uttrykket jeg har, men hvis andre ser meg som en kvinne eller en mann, så skal de få lov til å se det, det er mer viktig for meg, vite at folk ser meg på en eller annen måte, å det er ikke viktig for meg å forklare hva jeg er på en måte, jeg syns det er mer interessant at de skal forklare.

Kim starter med å fortelle at han også har hatt et anstrengt forhold til begrepet femininitet fordi det har blitt brukt som skjellsord mot han. Men etterhvert som Kim vokser opp og blir kjent med seg selv forteller han at han liker femininitet bedre enn maskulinitet, fordi det er noe han kan jobbe med. Nå skal vi ikke legge for mye i akkurat det fordi for Kim handler ikke kvinneligheten om men en feminin stil. Jeg tolker at Kim er kritisk til kjønnsdualismen fordi han sier at: «for meg så er det ingen menn eller kvinneklær lenger». Han definerer seg som en gutt og ikke som trans. I situasjoner der folk møter Kim uten å forstå kjønnsuttrykket hans liker han at det er de som skal forklare hva de tror de forstår og ikke at han skal forklare det. Dette er fordi han vil at de som møter han skal reflektere over om gutter kan ha klær som blir solgt som jenteklær. Jeg tolker at Kim har en politisk agenda hvor han er ute etter å skape sitt eget rom i verden som er mindre påvirket av koblingen mellom femininitet - kvinner og maskulinitet - menn.

4.4 Oppsummering

Alle informantene forteller svært åpent om deres forhold til kjønn og kjønnsuttrykk, Alex og Eirik forteller om erfaringer der de ofte blir oppfattet som menn, mens for Adrian og Kim og Adam er det ikke alltid de blir det. Ingen av informantene mine snakker om kjønn som om det er noe valg de tar, men Kim sier han vil velge selv hvilke klær han går med. Dette er kjernen i kampen til Kim, nemlig at klær ikke er kjønn. Kjønnets ditt skal ikke bli definert av klærne du går med, noe Kim manifesterer hver eneste dag. Det er på en måte en stille protest fordi han tydelig ønsker å få en reaksjon av de han møter slik at de kan forstå at kjønn ikke er så enkelt.

Alex og Eirik bruker i stor grad diskursen om kjønnsdualiteten når de snakker om det mannlige kjønnets sitt og de forteller at det er viktig for de. Mens Kim, Adrian og Adam forteller om at de har «oppdaget» kjønnets sitt gradvis og derfor bruker ofte begreper som «akkurat nå» eller «jeg har funnet ut at sånn er jeg». I tillegg forteller de at det ikke er så viktig for de å være mann. Det jeg imidlertid synes er mest interessant er at de reflekterer ganske mye over sitt eget kjønnsuttrykk og at de egentlig ikke er ute etter å identifisere seg som feminine, men at de tingene og det uttrykket de liker å ha ofte blir oppfattet som feminint. Unntaket er Adam, som definerer seg som en feminin mann. Han var imidlertid den som uttrykte størst usikkerhet rundt sin egen identitet og gjennom intervjuet ga han uttrykk for at han var i en slags identitetskrise. Når det gjelder de andre jeg plasserer i kategorien «akkurat nå- den nye dimensjonen» kan vi tenke oss at siden de benytter seg av tidsdimensjonen og sier at nå definerer de seg som menn/gutter, så er *de* også usikre over sitt eget kjønn. Men det vil jeg si er en avsporing da det ikke er noe fellestrekk. Både Adrian og Kim fortalte om sitt kjønnsuttrykk, klesstil og livsstil med stor trygghet på sin egen identitet og personlighet. Det er tydelig at Adrian, Adam og Kim ser på kjønn som noe dynamisk, mens Eirik og Alex ser på kjønn som noe statisk. Eller sagt på en annen måte; for Adrian, Adam og Kim er kjønn noe de *gjør*, mens for Alex og Eirik er kjønn noe de *er*.

5.0 Mobbing

5.1 Introduksjon

Mobbing er et sentralt tema i intervjuene om skeive menns forhold til maskulinitet, og det gjelder mobbing som dreier seg om seksualitet og kjønn. Mobbingen demonstrerer de smale rammene for manlighet og umanlighet i omgivelsene til informantene mine. Adrian, Adam og Kim fortalte om mobbing hvor seksualitet og kjønn spilte en stor rolle. Det er bakgrunnen for dette kapittelet. I den første intervjuguiden (som ble brukt) hadde jeg ingen spørsmål som angikk mobbing. Det ble heller ikke noe tema i dette intervjuet, men jeg fikk følelsen av at informanten egentlig hadde noe å si om dette. Dermed ble det med i intervjuguiden ved det neste intervjuet og allerede da var dette tydelig et stort tema. Jeg har seks informanter og bare tre har blitt inkludert i dette kapittelet fordi mobbingen som ble beskrevet av Adrian, Adam og Kim hadde til felles at kjønn og seksualitet spilte en stor rolle i situasjonene de snakket om. De tre andre snakket lite eller ikke i det hele tatt om mobbing, med unntak av intervjuet til Eirik hvor han fortalte om mobbing som et generelt stort problem på skolen hans. Når Eirik fortalte om mobbingens art brukte han derimot ikke ordene «homo», «femi» eller andre ord, eller hendelser som kan knyttes til kjønn og seksualitet i like stor grad som Adrian, Adam og Kim.

Forskeren Dan Olweus forteller at begrepet mobbing stammer fra det engelske ordet «mob» som beskriver en stor anonym gruppe mennesker som er aktive. Måten vi bruker begrepet mobbing i dag er annerledes og Olweus definerer dette slik: *en person er mobbet eller plaget når han eller hun gjentatte ganger og over en viss tid, blir utsatt for negative handlinger fra en eller flere andre (Olweus, 1992, p. 18)*. Denne definisjonen benytter jeg også, men jeg kommer ikke til å diskutere mobbing generelt. Det er typen «negative handlinger» jeg fokuserer på. For å avgrense og skape en rød tråd i dette kapittelet vil jeg stille følgende forskningsspørsmål:

Hvilken rolle spiller kjønn og seksualitet i mobbingen guttene opplevde?

Basert på hvordan informantene mine fortalte om mobbing er dette kapittelet delt opp i tre underkapitler. Først vil jeg finne ut hva det er som provoserer frem mobbingen, deretter vil jeg se på hvordan informantene mine reagerer på mobbingen og til slutt vil jeg se på hvordan omgivelsene håndterer mobbingen. Informantene forteller om veldig forskjellige mobbesituasjoner og de ble håndtert på forskjellige måter, men det var tre fenomener jeg så flere ganger i intervjuene: Disse fenomenene har jeg valgt å kalle «triggerpunkter», «strategier for overlevelse» og «omgivelsenes håndtering av mobbingen». Underkapitlene har jeg organisert i underoverskrifter og spørsmål.

5.2 Triggerpunkter

Hva er informantenes oppfatning av hva som førte til mobbingen? Hva kom før mobbingen, hva var det som utløste mobbingen, og hva var det som gjorde at medelevene straffet informantene mine med mobbing?

Informantene er ikke alltid sikre på hva som utløser mobbingen og noen ganger forteller de ikke om noen sammenheng mellom poengene jeg tar opp her og mobbingen. I andre tilfeller er de veldig klar over hvorfor de ble mobbet noe jeg drøfter videre i dette underkapittelet.

Når Adrian forteller om mobbingen sin spør jeg om han noen ganger oppsøkte guttene på skolen for å leke:

Adrian: Ja jeg prøvde jo å være med dem, men det var jo ikke så artig, det var liksom ikke like artig å være med guttene som å være med jentene, det var alltid noen som ikke likte at jeg var med dem, hvis jeg prøvde å være med dem.

Jeg prøver å forstå hvorfor Adrian ønsker å være sammen med disse guttene før jeg kommer på at han kanskje ikke helt følte han passet inn hos de han allerede lekte med (som var jentene). Når jeg spør Adrian om han noen gang har blitt mobbet svarer han dette:

Adrian: Jeg fikk veldig mye slengbemerkinger, det var da jeg fikk høre om denne homofile mannen da som visstnok var meg da, at jeg var jente, jeg hadde langt hår den gangen, så jeg ble kalt jente, og jeg var jo veldig mye med jentene og sånn da. Så det var kanskje derfor jeg var så mye med jentene fordi guttene ikke godtok meg.

Adrian sier at han ble mobbet fordi atferden hans ble oppfattet som feil av guttene ettersom han som gutt samtidig har feminine interesser. Han hadde det som blir oppfattet som et avvikende kjønnsuttrykk. Adrian forklarer dette med at han hadde langt hår og lekte mye med jenter. Dette utfordrer kjønnsnormene og guttene vil ikke bli assosiert med Adrian. Han forteller at han ikke selv er klar over hva han er før andre forteller han om det «det var da jeg fikk høre at jeg visstnok var den homofile mannen». Det blir dermed satt ett negativt fortegn til det å være homofil, meningen blir negativ og effekten er at Adrian blir mobbet. Dette fordi både mobberne og Adrian visste at han var gutt, men det å «krysse grensen» blir sett på som negativt og strider mot kjønnsnormen. Dette tolker jeg som at guttene ikke vil at de også skal assosieres med Adrian sitt avvikende kjønnsuttrykk, og dermed ekskluderer de han fra sitt felleskap fordi de ikke vil bli oppfattet som feminine. Det er ikke plass til det feminine i den maskuline normen. Det er tydelig at for mobberne, er det å være feminin ikke forenelig med det å være gutt, og Adrian blir dermed ekskludert. Adrians interesser og

atferd blir brukt mot han på en tydelig ondsinnet måte når de kaller han jente. Når jeg spør Adam hvem han lekte med i barndommen sier han dette:

Adam: Det var hovedsakelig jenter, jeg klarte aldri å relatere meg til guttene i klassen, jeg ble veldig mye mobbet fordi jeg var en veldig feminin gutt, jeg lekte med barbie dukker, kledde meg ut [...], følte jeg kunne relatere mer til jentene fordi det var mer aksept at jeg var som jeg var. [...] At jeg var feminin, men det var ikke noe, det var liksom ikke noe farlig, [...] mens i guttegjengen så var det på en måte hvor de skulle være tøffe og de skulle spille fotball og, prøvde jeg litt på det men jeg fant, det var ikke meg. Det var på en måte å skulle late som at man synes fotball var dritgøy, mens man egentlig hadde lyst til å hoppe tau med jentegjengen, så hovedsakelig så var min vennekrets jentegjengen på barneskolen.

Vennene til Adam var jentene på skolen, han prøvde å leke med guttene men hadde ingen felles interesser med de og han beskriver at han ikke fikk aksept for å være den han var i guttegjengen. Adam sier han var en veldig feminin gutt som barn og at i guttegjengen var de tøffe og spilte fotball. Dette prøvde han men han likte det ikke i det hele tatt. Triggerpunktet blir at Adam var feminin, og han ble mobbet for det. I likhet med det Adrian forteller om, ble det å være feminin sett på som noe negativt fordi han er gutt og dermed ble han mobbet.

Kjønnsuttrykket til Adam ble dermed sett på som avvikende. Jeg tolker at det ligger to ulike identiteter som er i spill på skolen til Adam, den ene er jentegjengen og den andre er guttegjengen og i dette en tydelig dualistisk kjønnsforståelse hvor den ene utelukker den andre. Det Adam forteller resonnerer til normen om at gutter og jenter er totalt forskjellige, samtidig som han forteller oss at de feminine interessene hans fører til at han blir mobbet av guttene. Adam krysser disse to forskjellige identitetene fra guttene til jentene, men dette skjer ikke uten at guttene straffer han. Det var ikke nok med at Adam ikke delte interessene med guttene, men hans avvikende kjønnsuttrykk var en provokasjon mot guttenes identitet. Mobbingen blir en måte for guttene å oppnå kontroll over den avvikende kjønnsidentiteten til Adam. Men hvorfor har de behov for å kontrollere Adams kjønnsuttrykk? Jo fordi Adam truer deres kategori. Dette fordi Adam har feminine interesser, noe som disse guttene har behov for å ta avstand til. Dette er et av Adams eksempler på å formulere sin egen umanlighet. Selv om det er guttene som tar avstand fra Adam er allikevel Adam der og det må de gjøre noe med.

Det er tydelig at guttegjengen fra skolen ikke var de eneste aktørene i Adams liv som hadde noe imot at han hadde feminine interesser, for når vi snakker om Adams forhold til å være feminin gjenforteller han noe moren sier:

Adam: Jeg husker veldig godt at barnehagen de sendte en bekymringsmelding, og de var veldig redd for at jeg var transseksuell. [...] Så jeg ble sendt til psykolog, jeg ble sendt til han Espen Ester [...] for å prate med han, så ja jeg har alltid blitt oppfattet som veldig feminin, jeg

har jo alltid vært en veldig femidott, vært litt, hatt litt knekken i håndleddet og vært veldig sånn typisk sånn mor da, som rydder hjemme og vasker og liker å lage mat, veldig den typisk feminine rollen.

Adam forteller her at han i tidlig barndom ble oppfattet som feminin, dette ble oppfattet som et problem og det ble sendt en bekymringsmelding til barnevernet. Adam ble sendt til Espen Esther for samtale og finne ut om Adam kan være transseksuell. Det er knekket i håndleddet og Adams fascinasjon for morsrollen som er trigger her, fordi denne atferden er noe som ifølge barnehagen og barnevernet ikke Adam skal ha. Fordi Adam er en gutt og oppfører seg som en jente, er atferden oppfattet som et problem og dette må utredes. For barnehagen og barnevernet kan det synes som om barn ikke er barn, de er to forskjellige (evt trans også) typer barn, enten guttebarn eller jentebarn og hvis du utviser en atferd som ikke passer som den typen kjønnsorgan du har så er du transseksuell. Dette fører til at at normer blir regler og de som bryter reglene blir straffet.

Adam: Det var veldig tungt å på en måte ikke bli hørt, at jeg gikk gjennomgikk et helvete, flere ganger i uken, jeg husker spesielt en gang på barneskolen hvor jeg liksom fikk, guttene i klassen var liksom sånn: ja du kan få lov til å være med i guttegjengen hvis du tar en lærer på rompa, du går inn på jentedoen og du sier at du er en soper, og jeg gjorde jo det, for å bli akseptert. Men jeg husker hvor vanvittig ydmykende det er å stå foran åtte gutter å si jeg er en jævla soper, hvor ydmykende det var å gå bort å ta en lærer på rompa og bli sendt til rektor for det var ikke riktig oppførsel, og at jeg gikk inn på jentedoen, så gikk jo ryktene at: Adam går på jentedoen. Så det har på en måte preget meg veldig.

Adam ønsker å være en del av guttegjengen og blir dermed bedt om å gjøre tre handlinger; ta en lærer på rompa, gå på jentedoen, og si at du er en soper. Det er tydelig at Adam ønsker anerkjennelse av disse guttene og det er vanskelig å ikke få sympati for Adam i denne situasjonen. Han er jo bare seg selv, på søken etter venner og anerkjennelse men han møter såpass sterke reaksjoner fra sine omgivelser på grunn av sin atferd, en atferd som blir oppfattet som feil og dermed straffet. Men hva er det som fører til at Adam blir straffet i denne situasjonen? Det Adam blir tvunget til å gjøre assosierer til seksuelle handlinger, og det er ikke tilfeldig at Adam blir bedt om å gjøre nettopp disse handlingene. Ved å få Adam til å gjøre noe så ydmykende og åpenbart upassende, signaliserer det at han er en avviker, fordi han ikke følger normen uansett. Adams kjønnsuttrykk trigget mobberne, og når han gjorde disse handlingene ble effekten at enda flere på skolen ble oppmerksom på Adams avvikende kjønnsuttrykk. Mobberne tar avstand til Adams kjønnsuttrykk ved å synliggjøre at hans kjønnsuttrykk strider med normen, deres norm. Ved å tvinge han til å gjøre flere nedverdiggende seksuelle handlinger demonstrerer guttene at Adam ikke er en ekte gutt. De skaper avstand til han og dermed ekskluderer de han fra maskulinitetsnormen sin. Når han må proklamere at han er en «jævla soper»

foran guttene blir Adam samtidig nektet adgang til deres maskulinitetsnorm og stemplet som en avviker. Når det avvikende kjønnsuttrykket trigger mobbing av denne arten blir heteronormeringen voldelig og denne volden skjer blant barn.

Kim: Også tror jeg en gang var det en som, ryktene gikk at han ble kasta ut av skolen fordi han truet meg, på livet, eller vi hadde en slåsskamp eller vi hadde en krangel, hvor han sa at jeg skal drepe deg liksom.[...] Så da ble han kasta ut, for min del så bare gjorde det enda verre, folk bare sånn: hvorfor fikk du han kasta ut? Det er ikke sikkert at det på grunn av den hendelsen at han ble kasta ut, det kan hende at det var moren som tok han ut selv, fordi hun så at det miljøet han var i ikke var så godt for han.

Kim ble også utsatt for trusler på skolen, under en slåsskamp. Etter denne hendelsen forsvant denne gutten fra skolen, angivelig ble han utvist, men Kim tror kanskje det var moren til gutten som tok han ut av skolen fordi det miljøet som var på denne skolen var ganske dårlig. Kim forteller om hva som skjedde når mobbingen fortsatte.

Kim forteller at han blir anklaget for å sladre til de voksne og de andre elevene klandrer Kim for utkastelsen og mener det er hans «feil» at den andre eleven ble kastet ut. Triggerpunktet kan ved første øyekast se ut til å være krangelen Kim hadde med han som ble utvist fra skolen. Her ser vi at i motsetning til Adam sitt tilfelle hvor hans mobbing ikke ble håndtert så ble handlingen mot Kim håndtert av skolen. Samtidig er det kun denne handlingen som blir håndtert, og ikke mobbingen, fordi Kim blir mobbet videre på skolen og hans egne handlinger blir brukt mot han.

5.3 Strategier for overlevelse

Hvilke strategier bruker informantene mine i situasjonene de forteller om ?
Hva gjør de med kjønnsuttrykket sitt i prosessen? Bøyer de av, innretter de seg?
Eller holder de på sin rett til å være annerledes?

Adrian: jeg blir jo veldig ofte tatt for å være dame og det er jo litt sånn, synes jo det kan være litt ekkelt fordi jeg tenker veldig mye på hva andre tenker, men det var en stund jeg prøvde å anlegge litt skjeggvekst for at folk faktisk skulle se at jeg var en mann, men jeg tenker ikke så mye over det lenger, jeg har godtatt at jeg er sånn som jeg er.

Adrian forteller at han prøvde å anlegge skjeggvekst fordi folk han møtte trodde han var kvinne. Dette tolker jeg er en strategi Adrian benytter seg av for å få innpass i den kjønnsdualistiske forståelsen til de han møter. Etersom hans feminine trekk ofte fører til at han blir oppfattet som kvinne strider dette mot det han oppfatter seg selv som og han prøvde å anlegge skjegg for at folk skulle se han som en mann. Det å gro skjegg er en kjent maskulinitetsmarkør som brukes av flere av mine informanter. Alex forteller at det er svært viktig for han å ha

skjegg, mens Eirik forteller at han ikke kan gro skjegg, men skulle ønske han hadde skjegg fordi da hadde han sett mer ut som en mann.

Samtidig forteller Adrian at «*jeg tenker ikke så mye over det lenger, jeg har godtatt at jeg er sånn som jeg er*» fordi han ikke har skjegg lenger. I motsetning til Eirik så forteller ikke Adrian at han ikke har skjeggvekst fordi han ikke kan gro det, men fordi han har godtatt seg selv. Dette kan tolkes på flere måter og en måte jeg forstår dette utsagnet på er at Adrian er lei av hvordan andre skal blande seg inn i hvordan kjønnsuttrykket hans burde se ut. Han har i så måte blitt forvirret av de kjønnsdualistiske forventningene samfunnet har til han fordi han stadig vekk må forhandle og gå på akkord med sin egen identitet. Det blir et dilemma for Adrian fordi han på den ene siden står med sine egne behov og identitet, mens på den andre siden møter de kjønnsdualistiske forventningene som strider med hvordan han selv er. Dette fører til en forhandling og i denne forhandlingen bruker han en strategi om å anlegge skjegg.

Kim får spørsmålet om han noen gang har blitt utsatt for mobbing senere og svarer dette:

Kim: masse, hele min barndom [...] og det var tungt den gangen, veeldig tungt, jeg har jo tenkt tankene om å liksom ende mitt eget liv[...] jeg har tenkt tanken om å rømme, dra til et annet land, leve et fantastisk liv, jeg har også tenkt tankene at jeg er kanskje feig fordi at ikke jeg gjorde det [...] (trekker pusten dypt) men det er det jo at etterhvert som jeg har liksom funnet ut mer om meg selv.

Selv mordstanker er ikke noe uvanlig blant mine informanter eller LHBT-befolkninger forøvrig ifølge rapporten om levekårene til LHBT-personer i Norge (Anderssen & Malterud, 2013, p. 8). Dette forteller oss hvor alvorlig mobbing er for de som blir utsatt for det, men i sitatet forteller Kim også om andre fenomener. Tankene Kim forteller om innebærer noen strategier som får meg til å tro at dette handler om at Kim opplevde mobbingen som en slags maktesløs følelse, uansett hva han gjorde så ble han mobbet. Dette tolker jeg at er fordi Kim på samme måte som de andre informantene mine ikke ble mobbet for det han gjorde, men han ble mobbet for den han er. Dette er ikke noe jeg kun ser hos Kim. Både Adrian og Adam (og Eirik) forteller om mobbingen på en slik måte at jeg tolker det ikke er på grunn av enkelthandlinger de gjør, men kjønnsuttrykket. Mobberne var også til tider ganske avanserte i måten handlingene ble utført på noe vi vil se eksempel på snart. Etterhvert som Kim har funnet mer ut om seg selv har han også klart å håndtere mobbingen på flere forskjellige måter.

Kim forteller om hvordan mobbingen foregikk og sier at guttene i klassen hans var veldig fysiske. De prøvde ofte å legge han i bakken mens de stod bak han, da lærte Kim seg å kaste de over ryggen hans. Dette trodde han skulle hjelpe, men da startet guttene å komme forfra hvor de tok tak i armene hans og startet å slå han med hans egne armer mens de ofte sa «slutt å slå deg» eller «Hvem er du?»

Hvorfor er du sånn?». Selv om Kim klarte å avverge også dette så syns guttene i klassen at det bare var enda mer gøy å mobbe han.

Kim: veldig verbalt, eh men også veldig fysisk, jeg har blitt slått veldig mange ganger, jeg har blitt banket opp [...] hvem er du? hvorfor er du sånn og hvorfor er du sånn? [...] og da ble jeg veldig god til å ta de sånn der (bøyer seg frem med en skulder først for å vise grepet) ta de over ryggen, det gjorde bare at de syns det var enda mer gøy å mobbe, så jeg vet ikke.

Det å bli gjort til en aktør i egen mobbing ser vi tydelig i sitatet hos Adam hvor han ble tvunget til å gjøre seksuelle handlinger ovenfor en lærer. Kims aktørskap i sin egen mobbing begrenser seg til bruken av hans egen hånd og hvordan han klarte å kaste mobberne over ryggen. Dette poenget fortjener ytterligere fortolkning. Med aktørskap mener jeg blant annet om de fulgte et råd de fleste informantene mine fikk fra fedrene sine, nemlig å ta igjen. Kim har det tydeligste eksempelet hvor han utøver motstand mot mobberne, han kaster de over ryggen og klarer å stoppe den fysiske mobbingen, men dette fører ikke til at mobbingen slutter. Tvert imot fører det til mer mobbing og Kims forsøk på stoppe fører ikke frem. Strategien til Kim blir dermed uten effekt og det kan se ut som guttene i klassen hans blir mer motivert til å fortsette mobbingen. Når mobberne sier «Hvem er du? Hvorfor er du sånn?» henviser dette til hans avvikende kjønnsuttrykk, som fører til den samme tolkningen som det forrige sitatet. Kim blir ikke mobbet for det han *gjør*, men hvem han *er*.

Adrian forteller at han har prøvd å endre seg til å ha et mer maskulint kjønnsuttrykk, men han forteller at dette fører til at han blir ulykkelig og deprimert. Kim forteller at han prøvde å gjøre fysisk motstand, men at dette førte til enda mer mobbing. Adam forteller i et sitat fra barneskolen at han blir bedt om å slutte å vrikke på rompa, leke med barbier og være feminin. Han sier at dette var alt som gjorde han lykkelig og de leder meg til å tro at han også blir ulykkelig og deprimert dersom han må ta avstand fra feminitet. Selvmordstankene fortjener diskusjon, fordi det innebærer en strategi. Alvoret i mobbingen kommer frem når alle informantene i dette kapitlet forteller om selvmordstanker fra barndommen. Fordi de ikke opplever å finne plassen sin i omgivelsene er den siste utveien å gjøre livet slutt. Dette får meg til å spørre om hvordan skolemiljøet oppleves for disse elevene. Det er ikke bare skolen som er med på å påvirke miljøet til barna i samfunnet vårt men de er en struktur med enorm makt ovenfor barna. Derfor lurer jeg på hvordan de bruker denne makten.

5.4 Omgivelsenes håndtering av mobbingen

I denne delen vil jeg først analysere hva informantene mine sier foreldrene gjorde når de fortalte om mobbingen. Deretter vil jeg kort analysere hvordan kirken møtte informanten Adam før jeg vil avslutte med å analysere hvordan skolene håndterte mobbingen.

Her stiller jeg spørsmålene :

Hva gjør skolen og foreldrene i denne situasjonen ? Hva slags forståelse av situasjonen har foreldre og skolen? Gir skolen også råd om informantenes kjønnsuttrykk? Sier lærere eller andre institusjoner at guttene bør endre atferd?

Her analyserer jeg ut ifra alle sitatene som er tatt inn i dette kapittelet. Når Adrian forteller om at han ble mobbet gjennom barne og ungdomsskolen spør jeg om det ikke ble håndtert av lærerne :

Adrian: jeg sa nå ifra men det skjedde liksom ikke så mye med det, så de visste nå om det, men.

Ved å fullføre sitatet til Adrian, «*men (skolen) gjorde ingenting med det*» kommer det frem hva skolen ofte gjør når de får høre om mobbing: ingenting. Dette er en strategi informantene mine ofte forteller om. Naturligvis lurer jeg på hvorfor skolen ikke gjør noe, gjennom måten informantene forteller om mobbingen på tolker jeg at det henger sammen med en forskjellig forståelse av fenomenet mobbing. Tidligere i kapittelet kommer det frem hvordan Adrian ble utsatt for mobbing, den bestod ofte av slengbemerkinger om hans feminine interesser. Samtidig som Adrian også opplever at feminitet er en del av hans identitet så oppfattet ikke lærerne dette som mobbing. På grunn av dette ble mobbingen mot Adrian betraktet som en påpeking av en selvfølgelighet og dermed ikke forstått som et problem. Påpekingen av feminiteten er for Adrian mobbing, mens det for lærerne er påpeking av en selvfølgelighet: Adrian er feminin. Opplevelsen til Adrian er noe som også går igjen hos Kim og Adam. Når mobbingen ikke blir tatt tak i så er det ifølge skolen heller ikke noe problem og Adrian som elev forblir et mobbeoffer.

Kim opplevde i motsetning til Adrian at mobbingen ble tatt tak i av skolen. Men når Kim forteller om hva som skjedde så forteller han at det hadde liten effekt:

Kim: Tiltaksmessig så var det ofte den der; læreren foran klassen skjennepreken:[...] dette er ikke greit, som hadde av og til effekt, i noen dager, også avtok det, eller som ikke hadde noe effekt i det hele tatt [...] også hadde vi det der: hva har skjedd? du kan ikke gjøre sånn, ta hverandre i hendene og bli venner.[...] Også er det jo litt sånn der: åh unnskyld (simulerer en falsk unnskyldning) men så er det liksom det fortsetter etterpå.

Læreren sin første måte å håndterer mobbingen mot Kim var ved å kjeftte på klassen. Denne håndteringen oppnår liten eller ingen effekt ifølge Kim. Den andre måten innebar at Kim måtte ta mobberer sin i hånden og «bli venner», dette hentyder til at Kim hadde en krangel med en elev, problemet er bare at det ikke er tilfellet. I og med at læreren faktisk gjør noe så drastisk som å kjeftte på hele klassen får meg til å tro at læreren så alvorlig på mobbingen. Samtidig medfører jo dette at læreren tilfører en straff og som kjent innfor pedagogikken vet vi at ved straff lærer vi sjelden. Mobbingen Kim ble utsatt for var ikke noen tilfeldighet fordi bakgrunnen til mobbingen var avvikende kjønnsuttrykk. Jeg tolker av lærerens handlinger at mobbingen blir forstått som et fenomen som er avgrenset innenfor klassen, som vi ser av første måte å håndtere mobbingen på, og som individuelt fenomen som vi ser ved andre måte å håndtere det på. Jeg ser et bilde hvor skolen tror *handlingene* som Kim blir utsatt for er problemet, dermed overser de et dypere og mer alvorlig problem enn selve trakasseringen. Fordi de kun håndterer mobbingen som enkelte handlinger og ikke som kulturelt fenomen, oppnår læreren liten effekt når hen² håndterer dette. Elever som går på denne skolen lærer dermed ikke å sette pris på annerledeshet eller utnytte mangfoldet sitt.

Etter flere forsøk på å få slutt på mobbingen møttes skoleledelsen og foreldrene til Kim, her forteller han hvordan mobbingen opphørte:

Kim: det endte jo med at jeg fra offentlig skole måtte bytte til steinerskolen. Det var faktisk det beste valget jeg har gjort. [...]at jeg fikk lov til å bytte skole, og det var jo veldig fint, [...] og det var jo også det at med tilbake til mine helter, får lov til å være kreativ, får lov til å dyrke det.[...] så ut ifra mobbing så fant jeg mitt kall i livet, haha (sagt på en dramatisk måte) fra kaos så ble det balanse.

Kim forteller at fra mobbing fant han sitt kall i livet. Selv om han har en humoristisk tone når han sier det tror jeg at det har en stor betydning for han. Kim fant nemlig en mening med mobbingen, når det gikk «fra kaos til balanse» gjorde det at Kim fikk det mye bedre på steinerskolen. Samtidig kan vi spørre oss hva er det som ikke skjer? Endring. Det som ikke skjer er at skolen endrer seg, de opptrer på en statisk måte ved å ikke stoppe den kjønnsbegrensende mobbingen Kim blir utsatt for. Denne mobbingen har oppstått under skolens rammer men ved at Kim bytter skole blir han sett på som ett individuelt tilfelle. Men mobbing er ikke et individuelt fenomen, og spesielt ikke den typen kjønnsbegrensende mobbing Kim har blitt utsatt for. Her vil jeg påstå at skolen til Kim håndterer et kulturelt og mangfoldsbegrensende fenomen som ett individuelt fenomen. Dette fører til at skolen ikke opptrer som en lærende institusjon. Siden Kim må bytte skole blir mobbingen behandlet som om Kim er det eneste barnet som blir utsatt for kjønnsbegrensende mobbing. Dette fører til at skolen indirekte begrenser mangfoldet til sine elever. Og kulturen blant

---

² Kjønnsnøytralt pronomen

elevene på skolen inkluderer dermed ikke barn som faller utenfor det kjønnsdualistiske regimet. Dette handler ikke bare om Kims kjønnsuttrykk, men om alle elevers kjønnsuttrykk. Ved å undertrykke mangfoldet, reproducerer skolen også mennesker (les: mobberne) som har problemer med andre kjønnsuttrykk enn de som faller innenfor det kjønnsdualistiske regimet.

Adam ble tidlig stilt overfor kravet om å ha maskuline interesser. Dette sitat er fortsettelsen av hva Adam snakker om når han i barnehage ble sendt til Esben Esther Pirelli Benestad:

Adam: Etter at jeg ble sendt til sexolog og sånt så fortalte mamma sin familie at hvis jeg ble transseksuell så ville ingen i familien ha noen kontakt med meg. [...] men jeg merket ofte at den, bil og legobåsen var ofte litt sånn ah, nå kommer den uken[...] nei jeg likte bare ikke å leke med gutteleker, jeg syns ikke det var noe gøy å leke cowboy og indianer, jeg, likte bedre denne, mor, far og barn.

Adam forteller at moren hans prøvde å gjøre noe med interessene hans og at han hadde en uke med jenteleker og en uke med gutteleker. Dette syns ikke Adam var noe gøy. Interessene som i dette tilfelle konnoterer til gutteleker er bil og legobåsen. Siden han ikke liker å leke med leker som blir oppfattet som gutteleker, men heller med leker som blir oppfattet som jenteleker, reagerer omgivelsene med å prøve å korrigere interessene hans. Adam blir oppfattet som annerledes og sykelliggjort som «transseksuell», og omgivelsene vil gjøre han frisk med verktøy som moren kaller boksen med gutteleker og jenteleker. Familien til Adam reagerer med å true med sosial eksklusjon dersom det viser seg at han er transseksuell, som om det smitter til andre barn. Dette er ikke mobbing, men trussel om en straff ovenfor noe familien tror de kan endre på. Samtidig får reaksjonen meg til å reflektere over Adams situasjon. For hvilken plass får Adam i samfunnet når hans atferd blir straffet såpass mye? Har han egentlig noe problem selv, han driver ikke med noe som er skadelig, det er ingenting som tyder på at han har noen sykdom, men interesse for feminine leker. Samtidig blir atferden hans sykelliggjort. Personene rundt Adam ser på atferden hans som avvikende, fordi han ikke passer inn i de kjønnsdualistiske føringene. Strukturen rundt Adam skaper dermed ikke rom for at Adam kan være den han er fra tidlig av. Rammene for gutter blir dermed mye strengere enn de andre guttene på skolen og ekskluderer Adams muligheter til å utvikle seg som en gutt.

Den amerikanske sosiologen Elizabeth Sweet fra Universitetet i California skrev en artikkel i 2012 (Sweet, 2012). Der forteller hun om forskningen sin «Roles of Gender» hvor hun hadde studert hvordan markedsføringen til leker henvendte seg til gutter eller jenter. Sweet fant at rundt århundreskiftet fra 1800-tallet til 1900-tallet var kjønn ikke en del av markedsføringen av leker. Dette endret seg rundt andre verdenskrig da kjønn etterhvert hadde en stor rolle i

markedsføringen. Fra 1970-taller eroderte skillet mellom «gutteleker» og «jenteleker» vekk. Sweet fant flere eksempler på jenter som bygde og spilte flykaptein og gutter som lagde mat på kjøkkenet og forteller at nesten 70% av all markedsføring (som hun studerte) viste ingen hentydninger til kjønn på 70-tallet. Fra 1995 og utover har kjønnsmarkert markedsføringen av leker kommet tilbake og i dag omfatter det nesten alle leker. Sweet påpeker at det faktisk er nesten umulig å finne leker som ikke er markedsført som gutte,- eller jenteleker i dag (ibid). Artikkelen til Sweet forteller oss om en av de kjønnsdualistiske føringene og at det ikke er noen tilfeldighet at moren til Adam ønsker at han skal leke med gutteleker. Sweet forteller at de sosiale kostnadene for gutter til å like jenteleker, eller gå inn i den rosa sonen som hun kaller det, er store. Det handler om en selvforsterkende sirkel forteller Sweet, jo mer leker har blitt kjønns-segregerte, jo større er de sosiale kostnadene for å krysse segregeringen (ibid).

Når jeg spurte Adam om hvilket inntrykk han satt igjen med når han skjønte at han ikke var heterofil svarte han dette:

Adam: altså inntrykket lå jo veldig på den som jeg hadde fra kirken, at dette her var en synd og da vil man brenne i helvete og ingen kunne være homofile, eh det var ikke greit og da, så det var mye redsel, frykt for å ikke bli altså, å finne ut at jeg var homofil og ikke bli akseptert av familien min, ikke bli akseptert av kirkesamfunnet og ikke bli akseptert av gud som jeg er, jeg er jo veldig troende.

Adam har tidligere fortalt at Kirken var en stor del av livet hans i oppveksten og at han identifiserer seg som troende. Derfor vekker sitatet mye sympati hos meg, i tillegg avslører det flere strategier denne kirken benytter seg av for å håndtere avvikende kjønnsuttrykk. Strategiene er å gjøre homofile syndige og at de vil brenne i helvete. Kirken spiller dermed på redsel og frykt for isolering når de forteller at homofile aldri blir akseptert av gud. Det at kirken fordømmer homofile er ikke noe nytt (Friele, 1990) (Heli, 2006). Det som skjer er at Adam sliter med å forene troen med sin identitet, fordi noen nok en gang nekter han innpass i ett fellesskap, nemlig det kirkelige fellesskap. Det virker som om inntrykket til Adam er at kirken er styrt av homofobi, dette er verktøyet til kirken for å nekte Adam adgang til fellesskapet. Jeg tolker at holdningene til kirken har flere effekter, men den tydeligste er at Adam tror på det kirken sier og siden han er homofil så kan han dermed ikke være kristen. Det er ikke så vanskelig å tolke holdningene som blir representert av kirken her men jeg er usikker på om vi kan kalle dette for mobbing. Det er fordi vi tradisjonelt forbinder begrepet mobbing med skole eller leking mellom barn eller voksne. Det er vanskelig å si at kirken mobber, samtidig er effekten av det som skjer den samme. Kanskje et bedre begrep er strukturell mobbing, fordi kirkens holdninger er av såpass undertrykkende karakter. I motsetning til skolen så er kirken en aktiv aktør her, der skolen ikke griper inn så gjør kirken det, derimot på en veldig negativ måte. Effekten er at Adam blir fratrukket innpass i kategorien

kristen. Kirken skaper dermed et bilde av en troende ikke kan være homofil. Og blir dermed en aktør som fører til et negativt press for Adam.

Når jeg snakket med informantene mine om mobbingen snakket vi ofte om hvordan foreldrene håndterte situasjonen. Det Adam forteller om her er et typisk eksempel som jeg ser i flere intervjuer. Her forteller Adam at hvordan foreldrene reagerte når han fortalte om mobbingen:

Adam: mamma [...] var veldig sånn; dette må vi få orden på, mens pappa var vel litt mer sånn, skjerp deg, stå opp som en mann!

Det er tydelig at både moren og faren oppfordrer til endring, men de er ikke enige om hvem som må endre seg. Jeg tolker at faren mener at for å løse situasjonen så må Adam endre seg, han må «stå opp som en mann» og «skjerpe seg». Det å «stå opp» konnoterer til at Adam skal hevde seg selv og kanskje til og med ta igjen, han skal ikke finne seg i å bli plaget, fordi han forstår mobbingen som noe uungåelig, men også håndterlig. «Som en mann» henviser til at en mann ikke lar mobbingen gå innpå seg. Det er bare å ignorere mobbingen. Samtidig tviler jeg sterkt på at Adam alene kunne stoppet mobbingen ved å utdøve motstand eller ta igjen. Kim reagerte på mobbingen ved faktisk å utøve motstand (som faren hans hadde rådet han til), men det førte bare til at mobberne synes det var morsomt og ble en inngang til at mobbingen bare fikk fortsette. Med å «skjerpe seg» kan vi forstå det på to forskjellige måter. Den ene hvor Adam er ute etter oppmerksomhet, oppfører seg sutrete og overreagerer. Mens den andre måten å forstå det på innebærer at Adam må ta igjen ved å mobbe tilbake. Begge måtene henviser til at Adam må endre sin egen måte å håndtere det på. Mobbingen blir legitimert av faren til Adam og han blir stilt ovenfor kravet om å endre seg. Faren setter ikke spørsmålsteget ved mobbingen Adam blir utsatt for, og viser liten støtte til Adam. Faren til Adams sitat representerer en holdning om at Adam må endre sin atferd ved å slutte å være feminin. Dette kravet har Adam opplevd fra tidlig barndom, hvor han måtte leke med gutteleker den ene uken og jenteleker den andre. Mobbingen blir ikke sett på som alvorlig og mobbingen fortsetter. Det er den samme måten skolen til Adam håndterer det på og dermed hjelper det lite når moren hans sier at dette må vi få orden på.

Adam forteller om møter med skolen der mobbing var tema:

Adam: nei, det var mye møter da, men så er det ofte sånn at når det kommer til at skolen skal prate så er det jo ingen som mobber her, fordi det er jo ikke noe mobbing på denne skolen her, så det er bare noe Adam finner opp for å få oppmerksomhet.

Adam forteller her at i møtene på skolen om mobbing så opplevde han å ikke bli hørt, han blir istedenfor mistenkeliggjort og skolen blir stadfestet som en arena uten mobbing. Det er dermed tydelig at skolen ikke forstår at Adam blir mobbet.

Derimot har de en annen forståelse av hva Adam er og det er «ute etter oppmerksomhet». Etersom Adam var involvert i flere situasjoner måtte jo skolen håndtere de. Adam blir oppfattet som en «bråkmaker», han er kun ute etter oppmerksomhet og dette fører til at han ikke blir tatt på alvor. Samtidig som skolen nekter for at det skjer mobbing så beskylder de Adam for å lyve og han mister dermed muligheten til å si ifra. Uansett hva han hadde sagt så ville ikke skolen hørt på han. På denne måten blir Adam hverken hørt eller sett fordi skolen ikke forstår atferden hans, de hverken vil, eller kan forstå den. Jeg tolker at dette fører til at skolen dermed legitimerer de alvorlige mobbe-episodene Adam blir utsatt for. Skolen står for strukturell mobbing når de unnlater å gripe inn i mobbingen hans. Igjen forblir heteronormativiteten skjult fordi skolen nekter for at mobbing finner sted.

Effekten er at mobbingen forblir skjult og sjansen for at mobbingen blir oppdaget og håndtert forsvinner fordi handlingene til Adam blir sett på som ekstremt seksuelt konnoterte handlinger som må bli håndtert av skolen. Det jeg prøver å komme frem til er at fokuset forblir på Adam som problemet og ikke på hvem som fikk han til å gjøre det. Nå vet jeg ikke hva som skjedde på rektor sitt kontor etter denne hendelsen fordi Adam ikke snakker om det. Men Adam forklarer at i møter (om mobbingen) med skolen så ble han sett på som en elev som bare er ute etter oppmerksomhet. Dette leder meg til å tro at uansett om Adam hadde fortalt hva guttene ba han om å gjøre så hadde skolen ikke trodd på han.

6.0 Avslutningskapittel

6.1 introduksjon

I dette siste kapittelet vil jeg starte med å diskutere noen av funnene jeg har fra analysekapitlene. Deretter redegjør jeg kort om forskning på mobbing før jeg i de neste delene fokserer på hva vi kan gjøre fremover for å forhindre kjønnsbegrensende mobbing.

6.2 Oppsummering

Som vi kan se i kapittel 4 har jeg funnet to forskjellige måter å forholde seg til kjønn på. Den første måten har Alex og Eirik, de forholder seg til kjønn som faste og statiske kategorier og forteller samtidig at det er viktig for de at de er menn. At det er en dualistisk forståelse av kjønn, innebærer at de forteller om to forskjellige kjønn som motsetninger. Den andre måten som kom frem i analysen har Adrian, Kim og Adam. I deres forståelsen opptrer ikke kjønn som motsetninger, men de forteller om kjønn med bruk av en tidsdimensjon og det er noe som er i endring. Mandighet og umandighet er noe som er stadig oppe til forhandlinger hos alle informantene mine. Informantene mine opplever å bli mobbet stort sett gjennom hele barne- og ungdomsskolen. Det er ikke bare andre barn som mobber informantene mine, en annen aktør er kirken, fordi den driver med strukturell mobbing gjennom å umuliggjøre å koble en kristen tro med en homofil identitet. Et av de mest interessante funnene jeg har i analysen er at mobbingen ofte blir av skolen sett på som en påpeking av en selvfølgelighet. Det er guttenes kjønnsuttrykk som blir brukt mot de i mobbesituasjonene. Fordi de har et forhold til femininitet fører dette til sanksjoner. Dette skjer ved at mobberne bruker femininiteten til informantene mot de og setter samtidig kjønnsuttrykket deres i ett negativt lys. Det er dette negative lyse av femininitet som ikke skolen har forstått.

Her tror jeg den sterke likestillingsideologien i Norge har spilt oss ett puss. Den tar nemlig skolen som en selvfølgelighet. Denne problemstillingen har ikke skolen tatt på alvor og at forstår ikke at det er et problem. Jeg kaller mobbingen til informantene for et kulturelt fenomen og problem. Dette gjør jeg fordi mobbingen som informantene forteller om, sjeldent eller aldri blir håndtert av skolene. Hvis de blir håndtert så handler skolen ut ifra at det er en enkelthendelse. De prøver ikke å forstå hvorfor eller hvordan det skjer og dermed ignorerer at informantene opplever å bli mobbet på grunn av sitt kjønnsuttrykk. Skolens rolle er den minst aktive, men ikke mindre alvorlig av den grunn, heller tvert om. Den har nemlig ansvaret for miljøet til elevene sine og bør forstå mer av utfordringene med kjønn, seksualitet og maskulinitet. Jeg er sikker på at skolen gjør sitt ytterste innenfor de gitte rammer, men jeg mener på bakgrunn av denne studien at de må videreutvikle sin forståelse. Hva kan så skolen gjøre annerledes enn de gjør i dag? Hva kan foreldre gjøre annerledes og

ikke minst hva kan vi som samfunn gjøre for at rommet for å gjøre kjønn på skeive måter utvides?

6.2 Debatten om mobbing

At informantene mine forteller om mobbing er egentlig ikke overraskende. Dette er oppe i den offentlige debatten i nyhetsbildet og vi har flere politikere i Norge som er engasjert.

Når det gjelder forekomsten av mobbing hos skeive i Norge er det ikke lenge siden Anette Trettebergstuen (politiker fra AP) i et intervju til VG.no sier hun savner regjeringens målrettet systematiske arbeid mot homofientlig mobbing på skolen og i arbeidsplasser (Hole, 2016). Mobbingen som Trettebergstuen snakker om gikk også Norman Andersen og Kirsti Malterud gjennom når de lagde rapporten om levekårene til LHBT-befolkningen i Norge (Anderssen & Malterud, 2013, p. 128). De gjengir en spørreundersøkelse om mobbing og seksuell orientering fra Roland og Auestad (2009) hvor de fant at skeive (homofile, lesbiske og bifile) opplevde dobbelt så mye mobbing som gjennomsnittet i undersøkelsen.

6.3 Se mangfold som en ressurs

Oppgaven til skolen er ikke bare å drive med opplæring, men også å gjøre barn mest mulig sosialt lik (Meld. St. nr 16, 2006, p. 7). Kapittelet er ment som en direkte oppfordring til skolene i Norge. De blir nødt til å reflektere over effekten av de regulerende heteronormene som råder i skolen. Problemet er at heteronormene er for de aller fleste av oss skjulte. Det er nemlig ikke de som lever i normen, det vil si heterofile, men de som møter normen(skeive) som får problemene. Det første skolene må sette seg inn i er:

- Forstå at kjønn ikke alltid er dualistisk, binært eller komplementært
- Språket forvirrer oss når vi snakker om at noen *er* eller *har* et kjønn
- Ikke reduser fenomenet mobbing til noe som handler om *ett* barn, det handler om kultur som kan endres

Disse forslagene må konkretiseres og forklares. Noen bruker begrepet toleranse når de skal forstå dette, noe jeg advarer sterkt mot. Det er fordi toleranse innebærer at vi håndterer et symptom, ikke selve problemet. På grunn av at språket gir føringer for hvordan kjønn og seksualitet *bør* forstås, trenger vi å øve på å snakke om kjønn på en annen måte. Dermed vil jeg foreslå øvelser fra boken til Skeiv ungdom *RIV GJERDENE*. Denne boken har forslag til helt konkrete øvelser om hvordan å arbeide normkritisk og antidiskriminerte (Skeiv Ungdom, 2011). For å se mangfold som en ressurs i dette henseende så må skolene aktivt fremme det uvanlige. Dette betyr at når gutter går inn i den rosa sonen som Elisabeth Sweet kaller det og når jenter går inn i den blå sonen så må lærere støtte denne formen for uttrykk. Kjønnsuttrykket til elevene må

oppfordres til å være mangfoldig. Vi kan ta ett eksempel som flere av informantene forteller om. Et inkluderingstiltak som skolene ofte har er at alle i klassen skal bli invitert på bursdag. Ofte deler de opp klassen. Dette fører til at guttene invitere alle guttene og jentene invitere alle jentene. Dette er en form for segregering fordi skolen automatisk antar at alle gutter leker med gutter og alle jenter leker med jenter. Hadde skolen og andre ansvarlige i barnas liv brukt en annen identitetsmarkør enn kjønn til å dele opp klassen ville inkluderingen også innebefattet alle barn.

6.4 Hva gjør vi nå?

På en måte har vi allerede kommet lenger enn da informantene var barn fordi det har kommet et nytt kapittel i opplæringsloven, § 9a som handler om elevenes skolemiljø (Opplæringsloven, 2002). Denne loven var ikke innført når informantene gikk på barneskolen, eller var midt i innføringen. Teksten er klar og gir alle elever retten til et godt psykososialt arbeidsmiljø. Det er langt fra realiteten til hva informantene i denne oppgaven opplevde på skolen. Med den læring jeg kan trekke ut av masteroppgaven vil jeg komme med enda fler konkrete tiltak.

- Den enkelte lærer må reflektere over hvilke forventninger de har til gutter og jenter
- Forstå bakgrunnen for mobbing når det skjer
- Ikke bruk biologiske og essensialiserende argumenter om utviklingen til barn
- Gi ungdommer kjønnsnøytral seksualitetsundervisning(ikke segregert)

Det siste forslaget mener jeg at skolen og andre aktører rundt barna må slutte å ta i bruk essensialiserende og kamuflerende begreper når de driver med seksualitetsundervisning. Med å bruke biologiske, essensialiserende eller kamuflerende argumenter mener jeg for det første vage og lite håndgripelig ordbruk, noe som lærere ofte kan bruke når de skal undervise i den tabubelagt seksualitetsundervisning. Det er ofte ukomfortabelt fordi emnet oppfattes som veldig privat for veldig mange. Begrepsbruken blir dermed upresis og kan være med på bygge opp under forståelsen om kjønnsdualismen. Poenget med undervisning er at elevene skal lære å beskytte seg selv mot sykdommer og overgrep. Den reproduktive delen av undervisningen har fått altfor stort fokus og det ender opp med å bygge opp ideen om heteronormativitet. Men hvordan kan vi begrense fokuset på den reproduktive delen av undervisningen? For det første kan undervisningen fokusere på hvordan ungdommene kan bli kjent med kroppene sine. Fokuset burde være på hva som føles godt, teknikker for orgasme og selvfølgelig beskyttelse mot seksuelt overførbare infeksjoner. Seksualundervisning burde handle om intimitet, nærhet og oppdagelse av sine egne følelser (av mangel på bedre begrep). Emnet grensesetting er problematisk å ta opp i slik undervisning. Problemet med dette temaet er at det ofte kun er kvinner som må sette grenser for sin egen kropp. Vi burde unngå å bruke

grensesetting som metafor fordi det kun blir et tema som henvender seg til kvinner og ikke til dynamikken i en relasjon. I stedetfor kunne fokuset være begjær, følelser og nytelse. Med begjær støtter jeg meg på Agnes Bolsøs definisjon av begjær som seksuell nytelse, hun kobler det til kroppslig nytelse og mener handler om en lengsel etter noe som er utenfor en selv (Bolsø, 2007, p. 131). Begjæret handler om følelser og nytelse, dette burde vi lære hvordan å håndtere på en god og trygg måte. På mange måter burde seksualundervisningen skifte fokuset fra kjønnsforskjeller til praksis og handling. Måten læreren snakker på burde være orientert rundt handling og være så konkret som mulig. Det betyr å bruke begrepene kropp, penis og vagina uten å nevne noe om normalitet eller abnormalitet.

Hensikten med forslagene mine er at barn må bli utsatt for og ta del i det mangfoldet kjønn er slik at det ikke er noen som opplever å være avvikende iforhold til uttrykket sitt.

Bibliografi

Andersen, S.-M. (2007). Mellom heteronormer og homomiljø : en antropologisk studie av seksualmoral og seksuell praksis blant unge homofile menn i Oslo

Anderssen, N., & Malterud, K. (2013). Seksuell orientering og levekår: Uni Helse, Uni Research.

Bolsø, A. (2007). Deg, meg og det tredje - triangulering av begjær. In T. Annfelt, Andersen, Britt., Agnes Bolsø (Ed.), *Når heteroseksualiteten må forklare seg* (pp. 127 - 154). Trondheim: Tapir forlag.

Bue, K. (2016, 18.04.2016). Med skeivt blikk på mannlige sykepleiere. *Gaysir.no*. Retrieved from <https://www.gaysir.no/artikkel.cfm?cid=17484>

Butler, J. (2011). *Bodies That Matter : On the Discursive Limits of Sex*. Florence: Florence, KY, USA: Routledge.

Bøe, S. (2007). Kjærlighet og begjær mellom menn til ulike tider, til ulike steder : et bidrag til en nyansering av rådende seksualitetsforståelser. Trondheim: S. Bøe.

Connell, R. W. (2005). *Masculinities* (2nd ed. ed.). Cambridge: Polity Press.

Connell, R. W., & Messerschmidt, J. W. (2005). Hegemonic Masculinity: Rethinking the Concept. *Gender & Society, 19*(6), 829-859. doi: 10.1177/0891243205278639

Ekenstam, C. (2006). Män, manlighet och omanlighet i historien. In J. Lorentzen & C. Ekenstam (Eds.), *Män i Norden : manlighet och modernitet 1840-1940* (pp. 13-48). Hedemora: Gidlunds Förlag.

Friele, K.-C. (1990). *Troll skal temmes*. Oslo: Scanbok.

Hegna, K., Kristiansen, H. W., & Moseng, B. U. (1999). Levekår og livskvalitet blant lesbiske kvinner og homofile menn NOVA-rapport (online), Vol. 1/99.

Heli, A. (2006). *Åpen om det forbudte*. Oslo: Pax.

Hjelseth, A. (2015, 28.05.2015). NFF, fotball og homofobi, Blog. *Dagbladet*. Retrieved from <http://www.dagbladet.no/2015/05/28/kultur/meninger/bloggen/fotball/brann/39393379/>

Hole, K. M. (2016, 13.04.2016). Trettebergstuen om homomobbing: - Det kan ødelegge liv. *VG*. Retrieved from <http://www.vg.no/forbruker/helse/trettebergstuen-om-homo-mobbing-det-kan-oedelegge-liv/a/23657846/>

Jegerstedt, K. (2008). Judith Butler. In E. Mortensen (Ed.), *Kjønnsteori* (pp. 74-86). Oslo: Gyldendal akademisk.

Koren, E. S. (2008). Georg L. Mosse. In E. Mortensen, C. Egeland, R. Gressgård, C. Holst, K. Jegerstedt, S. Rosland, & K. Sampson (Eds.), *Kjønnsteori* (pp. 297-304). Oslo: Gyldendal akademisk.

Langeland, F. (2008). Raewyn Connell. In E. Mortensen (Ed.), *Kjønnsteori*. Oslo: Gyldendal akademisk.

Meld. St. nr 16. (2006). ... og ingen stod igjen - Tidlig innsats for livslang læring. Oslo: Stortinget Retrieved from <https://www.regjeringen.no/contentassets/a48dfbadb0bb492a8fb91de475b44c41/no/pdfs/stm200620070016000dddpdfs.pdf>.

Mortensen, E., & Jegerstedt, K. (2008). Seksualitetsteori og Skeiv Teori. In E. Mortensen (Ed.), *Kjønnsteori* (pp. 288-291). Oslo: Gyldendal akademisk.

Opplæringsloven. (2002). *Lov om grunnskolen og vidaregåande opplæring § 9a elevane sitt skolemiljø*. Retrieved from https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1998-07-17-61?q=opplæringsloven#KAPITTEL_11.

Osborn, P., & Segal, L. (1993). Extracts from Gender as Performance: An Interview with Judith Butler. *Radical Philosophy* 67. Retrieved from <http://www.theory.org.uk/but-int1.htm>

Schaanning, E. (2000). Modernitetens oppløsning : sentrale skikkelser i etterkrigstidens idéhistorie (3. utg. ed.). Oslo: Spartacus.

Skeiv Ungdom. (2011). RIV GJERDENE - Et normkritisk metodemateriale i antidiskriminerende arbeid. In S. ungdom (Ed.).

Sweet, E. (2012, December 21, 2012). Guys And Dolls No More? *SundayReview*. Retrieved from http://www.nytimes.com/2012/12/23/opinion/sunday/gender-based-toy-marketing-returns.html?_r=1

Thagaard, T. (2013). Systematikk og innlevelse : en innføring i kvalitativ metode (4. utg. ed.). Bergen: Fagbokforl.

Wetherell, M., Edley, N., & Levant, R. F. (2014). A Discursive Psychological Framework for Analyzing Men and Masculinities. *Psychology of Men & Masculinity*, 15(4), 355-364. doi:10.1037/a0037148

Willy, P., & Viggo, V. (2005). Tvetydige maskuliniteter, appellerende seksualitet. *Tidsskrift for samfunnsforskning*, 46(01), 3-34.

Aase, T. H., & Fossåskaret, E. (2014). Skapte virkeligheter : om produksjon og tolkning av kvalitative data (2. utg. ed.). Oslo: Universitetsforl.

Vedlegg 1 Intervjuguide

Denne intervjuguiden er tematisk delt opp hvor hovedspørsmålene er de jeg primært vil ha svar på.

1)

Hvor kommer du fra?

Hvor gammel er du?

Hva er yrket ditt?

Hva jobber foreldrene dine med?

(Diktafonen startes)

2) hvem så du opp til når du var yngre?

2a) kan du snakke litt om hva som gjorde at du så opp til denne personen?

3) Kan du fortelle meg om først gangen du fortalte noen andre at du er skeiv?

3a) hva (var grunnene til at) fikk deg til å fortelle de om deg selv?

3b) hvor gammel var du da?

3c) føler du noe ble annerledes etterpå i såfall hva?

4) hvem var vennene dine da du gikk på barneskolen?

4a) hvem lekte du med?

4b) hva var favorittleken din ?

4c) kan du fortelle meg om lekene dere hadde som barn?

4d) kan du fortelle meg en hendelse fra lekingen ?

5) når var det første gang du hørte om en skeiv mann?

5a) hva var inntrykket du satt igjen med da?

6) hvordan er din daglige morgenrutine

6a) hvor lang tid og kan du beskrive hva du gjør da?

7) har du noen gang blitt tatt for å være feminin?

7a) kan du fortelle meg om hva som skjedde da?

7b) er det viktig for deg å fremstå som mann?

7c) er det å være mann viktig for identiteten din?

8) har du noen gang opplevd å blitt ertet eller mobbet?

8a) har du noen gang opplevd å bli diskriminert?

9) hvordan «kommer du ut» til folk ?

Forespørsel om deltakelse i forskningsprosjektet

”Skeive menns maskulinitet og identitet”

Bakgrunn og formål

Formålet med dette studiet er å få innsikt i skeive menns maskulinitet. Problemstillingen er: «hva har maskulinitet å si for skeive menns identitet» Jeg studerer ved Institutt for tverrfaglige kulturstudier ved NTNU. Du blir rekruttert primært via en nettside, men noen ganger skjer dette gjennom bekjente.

Hva innebærer deltakelse i studien?

Studien er basert på intervjuer og arbeidet vil være ferdig innen slutten av 2017. Hvert av intervjuene vil vare fra 45-60 minutter og alle intervjuene vil bli tatt opp med en diktafon og senere transkribert. Spørsmålene som stilles vil handle om dine erfaringer som skeiv. Jeg tar notater underveis og noterer refleksjoner jeg gjør meg under intervjuet.

Hva skjer med informasjonen om deg?

Alle personopplysninger vil bli behandlet konfidensielt og når jeg skriver ned intervjuene blir du anonymisert, og det samme skjer når jeg skriver masteroppgaven. Ingenting skal kunne spores tilbake til deg.

Frivillig deltakelse

Det er frivillig å delta i studien, og du kan når som helst trekke ditt samtykke uten å oppgi noen grunn. Dersom du trekker deg, vil alle opplysninger om deg bli slettet. Dersom du ønsker å delta eller har spørsmål til studien, ta kontakt med Steffen Brekka-Brandshaug, ved eposten min steffenbrekka@gmail.com eller tlf: 93443892, eller mine veiledere Merete Lie på merete.lie@ntnu.no eller Agnes Bolsø på agnes.bolso@ntnu.no

Studien er meldt til Personvernombudet for forskning, Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste AS.

Samtykke til deltakelse i studien

Navnet:

Jeg har mottatt informasjon om studien, og er villig til å delta

-----
(Signert av prosjektdeltaker, dato)